

AVOIN VARHAISKASVATUS HEINOLASSA

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi AMK
Aikuissosiaalipedagogiikka
Opinnäytetyö AMK
Syksy 2010
Kristiina Laitinen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaaliala

KRISTIINA LAITINEN:

Avoin varhaiskasvatus Heinolassa

Aikuissosiaalipedagogiikan opinnäytetyö, 39 sivua, 5 liitesivua

Syksy/ 2010

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyöni tarkoitus oli tutkia avointa varhaiskasvatusta Heinolassa. Tutkimuksesta nousseita tuloksia käytetään Silta-hankkeen arvioinnissa. Avointa päiväkotitoimintaa on ollut Heinolassa 2006 vuodesta alkaen. Perhekeskustoiminnan myötä lapsiperheiden palveluita on lisätty.

Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Aineisto kerättiin kyselylomakkeella, joka kerättiin avoimen päiväkodin tiloissa. Tutkimuksessa keskityttiin kolmeen käsitteeseen, vertaistukeen, yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen. Näiden käsitteiden kautta haluttiin lähestyä vastaajia ja saada heidän näkökulmansa avoimen päiväkodin palveluista.

Lähdemateriaalit keskittyivät edellä mainittujen kolmen pääkäsitteen mukaan ja lisäksi materiaalia nousi sosiaalipedagogiikan näkökulmasta. Pääkäsitteet ovat sosiaalipedagogisen toiminnan menetelmiä joten oli luontevaa yhdistää nämä asiat.

Aineistoa tutkimukseen tuli 29 kappaletta. Aineistosta nousi selkeästi käyttäjien mielipide toiminnasta. Vertaistuen kokemus oli vahva. Yleisin syy miksi vastaajat olivat osallistuneet toimintaa oli, että he kokivat kaipaavansa toisten aikuisten seuraa ja lapset tarvitsivat virikkeitä. He tunsivat pääsevänsä osallisiksi toimintaan ja pystyvänsä vaikuttamaan asioihin. He kokivat avoimen päiväkodin tarjoavan juuri näitä asioita. Käyttäjät toivat esille toiminnan tärkeyden kotona lastaan hoitaville perheille.

Avainsanat: Avoin varhaiskasvatus, yhteisöllisyys, osallisuus ja vertaistuki

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social and Health Care

KRISTIINA LAITINEN: Open Pre-school education in Heinola, Finland

Bachelor's Thesis in adult social pedagogy thesis, 39 paged, 5 pages of appendices

Autumn 2010

ABSTRACT

The purpose of the thesis was studying the open pre-school education available in Heinola, Finland. The research results will be used in the assessment of a project called Silta. Open day-care centres have been in operation in Heinola since early 2006. The number of services available to families with children was increased after a family centre was established.

The thesis was done using a qualitative research method. The data was collected using a questionnaire available in the facilities of the open day-care centre. The study focused on three concepts: peer support, community-based approach and involvement. These concepts were used as an aid in approaching the respondents and obtaining their views regarding the services of the open day-care centre.

Source materials were selected based on these three main concepts, and materials pertaining to the social pedagogy viewpoint were also selected. The main concepts used were social pedagogy methods, and thus it was only natural to combine these issues.

29 questionnaires were received for the study. The data clearly indicated the users' opinions about the activity. They felt they had received plenty of peer support. The most common reason why the respondents were involved in the activity of the open day-care centre was because they felt they needed the company of other adults and they felt that their children needed some form of stimuli. They felt that they were involved in the activities and could influence issues. They felt that the open day-care centre provided them with exactly what they wanted. They pointed out that the activities are important for people caring for their children at home.

Key words: Open Pre-school education, community-based approach, involvement, peer support.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	VARHAISKASVATUS JA LAINSÄÄDÄNTÖ	2
2.1	Avoim päiväkotitoiminta Heinolassa	5
2.2	Muut palvelut alle kouluikäisten perheille Heinolassa	7
3	VERTAISTUEN MÄÄRITELMÄ	8
4	YHTEISÖLLISYYDEN MÄÄRITELMÄ	11
4.1	Sosiaalipedagogiikka ja yhteisöllisyys	12
5	TUTKIMUSMENETELMÄN VALINTA JA SEN KUVAUS	14
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA AINEISTON HANKINTA	15
7	AINEISTON TULOKSET	17
7.1	Vastaajien taustatiedot	17
7.2	Palvelunkäyttö	19
7.3	Toiminnan arviointia	21
8	TULEVAISUUDEN ODOTUKSET	23
9	TUTKIMUSAINEISTOSTA NOUSEVAT JOHTOPÄÄTÖKSET	211
9.1	Vastaajien taustatiedot	212
9.2	Toimintaan osallistumisen syy	212
9.3	Toiminnan arviointia	75
9.4	Osallisuuden kokemuksia	78
9.5	Tulevaisuuden odotuksia käyttäjiltä	79
10	TUTKIMUSAINEISTOSTA NOUSEVAT JOHTOPÄÄTÖKSET	30
	LÄHTEET	36
	LIITTEET	39

1 JOHDANTO

Tämän opinnäyte työn tarkoitus on tutkia Heinolan kaupungin tarjoamia avoimen varhaiskasvatuksen palveluita lapsiperheille. Tutkimuksen avulla haetaan vastausta palveluiden käyttöön. Tämä tutkimus myös palvelee Silta-hanketta ja sen arviointia tuottamalla vastauksia palvelun käytöstä Heinolassa.

Valitsin aiheekseni avoimen päiväkotitoiminnan Heinolassa, koska tämä palvelu oli merkittävä lisä alle kouluikäisten lasten perheille. Itse kolmen lapsen äitinä kaipasin suuresti vertaistukea ja paikkaa minne lähteä lasten kanssa. Vuonna 2005 äitejä kokoontui Elämänkaaritalolle Heinolassa maanantaisin. Kokoontumisissa ei ollut mitään ohjattua toimintaa eikä se ollut kunnan järjestämää toimintaa. Tuli esille tarve avoimelle päiväkotitoiminnalle.

Heinolassa toimi Proomu-hanke vuosina 2006- 2008. Tämä hanke kehitti Heinolaan perhekeskustoimintaa ja avointa varhaiskasvatustoimintaa. Perhekeskustoinnassa palveluiden keittäminen painottui alle kouluikäisten lasten perheisiin. Vertaisryhmätoiminta oli yksi punainen lanka perhekeskuksen toiminnassa. Silta-hanke, kasvava perhe- ja kehittämiskeskus on jatkoa Proomu-hankkeelle, tämä hanke toimii vuosina 2009 - 2011. Silta-hankkeen tavoite on jatkaa perhekeskustoiminnan kehittämistä ja laajentaa palveluita myös kouluikäisten lasten perheille.

Heinolan työllisyystilanteen heikentyminen tuo oman haasteensa lasten- ja nuorten palveluille. Hankkeiden tarkoituksena on ollut ennaltaehkäisevä työ perheiden ja lasten parissa. Avun ja tuen tuominen perheitä lähelle on kädenojennus ammattihmisiltä perheille. Avoin päiväkoti parhaimmillaan tarjoaa perheille uusia yhteisöjä, osallisuutta ja vertaistukea. Kanssakäyminen toisten perheiden kanssa ja osallistuminen auttaa perheitä jaksamaan arjessa. Perheiden hyvinvointi näkyy lapsissa ja nuorissa.

2 VARHAISKASVATUS JA LAINSÄÄDÄNTÖ

Yksi määritelmä varhaiskasvatuksesta nostaa varhaiskasvatuksen tärkeimmäksi tehtäväksi lapsen elinikäisen oppimisen perustan luomisen. Tämän tehtävänä on turvata tasa-arvoinen mahdollisuus kehittyä ihmisenä ja tulevaisuudessa opiskelussa. Tarkoitus ei ole tasapäistää lapsia, vaan jokaisen lähtökohdista huolimatta lapsella tulee olla mahdollisuuteen kasvaa hyvän itsetunnon omaavaksi ihmiseksi. Lisäksi tärkeäksi asiaksi nousee lapsen hyvä elämä ja onnellisuus, tämä kiteytyy hyvään lapsuuteen jossa kiintymys ja yhteisöllisyys ovat merkittävässä osassa (Puhakka 2003, 16).

Varhaiskasvatuksessa on kyse vuorovaikutuksellisesta toiminnasta. Sitä voidaan toteuttaa erilaisissa toimintaympäristöissä. Varhaiskasvatus on ennen kouluikää tapahtuvaa vuorovaikutuksellista toimintaa lapsen ja aikuisen välillä ja toiminta on yhteisöllistä. Varhaiskasvatus on lapsen elinympäristöjen yhdessä toteuttama toiminta ja siinä toteutetaan kasvatuskumppanuutta (Karila, Nummenmaa 2001, 15).

Yhteiskunnan tarjoama varhaiskasvatus on hoidon, kasvatuksen ja opetuksen muodostama kokonaisuus. Varhaiskasvatus muodostuu tavoitteellisesta ja suunnitelmallisesta toiminnasta, jossa huomioidaan lapsen kasvu ja kehitys sekä lapsen ja perheen arki. Tämän toteuttaminen vaatii monipuolisen tuntemuksen ja osaamisen varhaiskasvatuksen tutkimuksesta ja teoriasta. Lapsen kasvun ja kehityksen tunteminen on myös merkittävässä osassa (Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset 2003).

Yhteiskunnan varhaiskasvatuspalveluista päivähoito on suurin palvelua tarjoava toimintaympäristö. Esiopetus vuotta ennen koulun aloittamista kuuluu varhaiskasvatuksen piiriin. Esiopetus ja perusopetus ovat luonnollista jatkumoa lapsen kehityksessä. Kouluikäiset jotka käyttävät varhaiskasvatuksen palveluita kuuluvat myös palvelun piiriin.

Sosiaali- terveys- ja opetustoimi muodostavat palveluverkoston joka palvelee pienten- ja kouluikäisten lasten perheitä (Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset 2003).

Perheet voivat itse valita sopivimman palvelumuodon kunnan tarjoamista varhaiskasvatusmuodoista. Kuvio 1. Alle kolmivuotiaista lapsista 75% hoidetaan kotona, päiväkodeissa heitä on 10%. 3-6 -vuotiaista lapsista 47% on päivähoidossa. Päivähoidon tarve kasvaa lähestyttäessä kouluikää. Kaupunkialueiden ja maaseudun välillä oli eroavaisuutta päivähoidon tarpeelle (Karila, Nummenmaa 2001, 13).

Lait ja säädökset ohjaavat varhaiskasvatusta ja opetusta. Päivähoito kuuluu sosiaalihallinnon alaisuuteen, mutta jokainen kunta voi itse määritellä minkä hallinnon alaisuuteen se kunnassa kuuluu (Karila, Nummenmaa 2001, 11). Päivähoitolain mukaan vanhemmilla on oikeus saada lapsilleen päivähoitopaikka päiväkodista tai perhepäiväkodista kunnes lapsi on oppivelvollinen. Tarvittaessa kunnan on tarjottava tätä palvelua myös vanhemmalle lapselle. Päivähoidon yhtenä tärkeänä tehtävänä on tukea vanhempia kasvatustyössä. Päivähoito mahdollistaa myös varhaisen tukemisen ja ennalta ehkäisevän toiminnan (Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset 2003).

Varhaiskasvatuksen verkostotyöstä on kiistelty. Verkostotyön kaikki merkit kuitenkin löytyy juuri päivähoitotyön piiristä. Yhteistyötä tehdään neuvolan, koulun, lastensuojelun ja kolmannen sektorin kanssa. Kattavalla verkostolla voidaan vaikuttaa aikaisessa vaiheessa perheiden tarpeisiin sekä tarjota monipuolisia tukimuotoja. Raumalla toimiva avoinpäiväkoti Sinilintu toteuttaa palveluntarjoajamallia. Perheille tarjotaan monipuolista tietoa ja tukea alueen palveluista ja tarvittaessa he ohjaavat perheitä eteenpäin tuen tarpeen mukaan. Tukea tarjoaa mielen-terveyskeskus ja perhekeskus. Samalla toiset palveluiden tarjoajat voivat tarjota Sinilinnun palveluita perheille ja näin avoinpäiväkoti toimii avun ja tuen antajana (Saarinen 2004, 8-9).

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset 2003

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksessä 2008, leikkitoiminnasta avoimeen toteutettiin kysely kunnille siitä, miten kunnat ovat järjestäneet avoimen varhaiskasvatuksen palveluita. Yli 75 000 asukkaan kunnissa kunta järjestää palvelun, pienemmissä kunnissa joko kunta tai jokin toinen taho järjestää sen. Tiedusteltaessa miksi kunta ei järjestä palvelua, oli yksi syy se ettei kunnalla ole taloudellista mahdollisuutta järjestää palvelua ja koska laki ei velvoita kuntaa. Monissa kunnissa kuitenkin oli tarjolla jonkin tyyppistä palvelua, leikkipuistotoimintaa, perhekahvila tai kerhoja (Alila 2007, 35).

Ruotsissa avoin varhaiskasvatus määritellään koulu- ja sosiaalilaissa. Sosiaalipalvelulaissa avoin varhaiskasvatus on toimintaa joka kuuluu kaikille lapsille, jotka eivät ole varhaiskasvatuksen palveluiden piirissä ja toiminta tukee lasten ja vanhempien tarpeita. Koululaki näkee sen hyvänä lisänä muulle varhaiskasvatukselle

ja siinä edellytetään vanhemmilta aktiivista osallistumista. Siinä tuodaan esille kuinka tärkeää on vanhempien osallistuminen.

Ruotsissa avointa varhaiskasvatusta on ollut 1980-luvulta alkaen. Sen toiminta hiipui 1990-luvulla ja 2005 vuonna puolella ruotsin kunnista ei ollut ollenkaan avointa varhaiskasvatusta. Moni kunnista kuitenkin on alkanut käynnistelemään toimintaa uudelleen. 90% ruotsin varhaiskasvatus toiminnasta on kunnallista. Yksityisellä puolella kirkon järjestämä toiminta on kuitenkin yhä kasvava osa-alue, kirkko järjestää yksityisestä puolesta jo 50% toiminnasta. Ruotsissa avoin varhaiskasvatus nähdään rakentavana ja toimintana, joka on yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti kannattavaa. Sen avulla voidaan ehkäistä yhteiskunnallisia ongelmia ja estää kalliita kustannuksia myöhemmin. Ruotsissa toimintaa halutaan järjestää hyvin laadukkaana ja henkilökunnan koulutustaso halutaan pitää korkeana (Alila, 2008, 28-29).

2.1 Varhaiskasvatus- ja avoin päiväkotitoiminta Heinolassa

Avoin päiväkoti on kunnan järjestämää maksutonta palvelua, jossa vanhempien on mahdollista tavata toisia kotona olevia aikuisia ja lapsille on ohjattua leikkitoimintaa.

Heinolassa on kunnan järjestämää päivähoitoa päiväkodeissa, perhepäivähoitoa, ja erityispäivähoitoa. Erityispäivähoito järjestetään päiväkodeissa muun toiminnan yhteydessä. Lisäksi on kolme kiertävää lastentarhanopettajaa, jotka ovat jakaneet Heinolan alueen. Vuoropäivähoitoa on mahdollista saada jos vanhempien työ sitä edellyttää. Heinolassa toimii myös kunnan hyväksymiä yksityisiä päiväkoteja, joiden hoitomaksuihin perheet voivat hakea yksityisenhoidon tukea Kelalta. Lisäksi alle 3-vuotiaiden lasten perheet jotka hoitavat lapsensa kotona voivat hakea kodinhoidontukea Kelalta (Heinola 2010).

Heinolassa avoin päiväkoti toiminta sai alkunsa Proomu-hankkeesta. Tämä hanke toimi Heinolassa vuosina 2006-2008. Hanke kuului alueelliseen perhe- ja kehittämiskeskus hankkeeseen. Hankkeen päämääränä oli perheiden hyvinvoinnin lisääminen, perhekeskustoimintamallin tuominen Heinolaan sekä alueellinen perhe-

keskustöön kehittämiskeskus. Tavoitteena oli lapsiperheiden palveluiden kehittäminen, erityispalveluiden ja lastensuojelun tarpeen vähentäminen. Tarkoituksena oli madaltaa perheille kynnystä lähteä hakemaan apua ongelmiin. Hankkeessa avoimen päiväkodin tavoitteena oli tuoda uusia vaihtoehtoja perheiden palveluihin ja lisätä perheiden keskinäistä vertaistuen mahdollisuutta. Hankkeen aikana yhtenä palvelumuotona oli myös avoimen päiväkodin tiloissa toiminut parkkihoito, jota veti avoimen päiväkodin ohjaaja (Mäkilä, K. 2008, 5-7).

Heinolassa toimii avoin päiväkotiki kaksi kertaa viikossa. Hallinnollisesti avoinpäiväkotiki jakautuu kahteen paikkaan, Elämäntääritaloon ja Rullan vuoropäiväkotiin. Toiminnasta vastaa perhekeskuskoordinaattori, jonka koulutus on terveydenhoitaja ja perheterapeutti. Hänen toimenkuvaansa kuuluu toiminnan juurruttaminen, kehittäminen, tiedottaminen ja arviointi. Avoimessa päiväkodissa toimii yksi työntekijä jonka koulutustausta on lapsi- ja perhetyö sekä yksi lastenohjaaja. Hän työskentelee molemmissa avoimissa päiväkodeissa ja huolehtii käytännön asioiden sujumisesta. Ennaltaehkäisevän perhetyöntekijöitä on kaksi ja he toimivat omien resurssien ja toiminnasta nousevan tarpeen mukaan. Toiminnan suunnittelua on tehty Vanamo-ryhmässä. Siihen kuuluu työntekijöitä päivähoidosta, neuvolasta, seurakunnalta, sosiaalitoimesta ja Mannerheimin lastensuojelun alueyksiköstä. Varsinaisen käytännön toimintaan ja sen suunnitteluun osallistuvat perheet ja perhekeskuskoordinaattori, toiminnan vetäjä ja ennaltaehkäisevän perhetyön edustaja. Toimintaa suunnitellaan kauden alussa ja myös sen aikana.

Maanantaisin avoin päiväkotiki toimii Elämäntääritalolla, jossa toimii myös kunnan yksi päiväkotiki. Tässä yksikössä on mahdollista ruokailla omakustanteisesti Elämäntääritalon ruokalassa. Talossa on hyvät liikunta mahdollisuudet. Toiminta ajoittuu aamupäivään. Tiistaisin avoin päiväkotiki toimii Tommolaa kaupungin osassa vanhan päiväkodin tiloissa. Siellä perheet voivat syödä omia eväitään ja ulkoilla pihassa. Toiminta-aika on kello 9-14. Molemmat ryhmät ovat avoimia kaikille ja toiminta on kunnan järjestämää. Toimintakaudet ovat samat kuin kouluilla (Heinolan kaupunki 2010).

Avoimessa päiväkodissa on pyritty järjestämään ohjattua toimintaa. Toiminta on pitänyt sisällään mm. laulua, askartelua ja liikuntaa. Toimintaan on sisällytetty myös erilaisia vierailijoita, esimerkiksi terveydenhoitaja, poliisi, katumestari, päivähoiton johtaja sekä äitien omat taidot on otettu käyttöön. Elämänkaaritalolla on voitu hyödyntää päiväkodin toimintaa, liikuntatuokioita on voitu yhdistää päiväkodin toiminnan kanssa (Heinolan kaupunki 2010).

2.2 Muut palvelut alle kouluikäisten lasten perheille Heinolassa

Avointa varhaiskasvatusta Heinolassa järjestää myös kaupungin seurakunta. Kerhot kokoontuvat kaksi kertaa viikossa 2-3 tuntia kerrallaan. Kerhot ovat tarkoitettu 3-6-vuotiaalle lapsille ja toiminta on maksutonta. Seurakunta järjestää myös perhekahvilatoimintaa. Toiminta ajoittuu aamupäiviin mutta myös yksittäisiä iltakahviloita on järjestetty. Perhekahvila toiminnassa on mukana myös Mannerheimin lastensuojeluliiton Heinolan yksikkö (Heinolan seurakunta 2010). Heinolassa on kattava harrastustarjonta. Liikuntaa voi harrastaa monipuolisesti ja aktiivista junioritoimintaa on monilla yhdistyksillä. Kansalaisopisto tarjoaa mahdollisuuden kulttuurin, musiikin ja kädentaitojen harrastamiseen.

3 VERTAISTUEN MÄÄRITELMÄ

Vertaistuki on toisen samassa elämäntilanteessa olevan antamaa sosiaalista tukea. Vertaistuki on tärkeä lisä ammatillisen avun rinnalla. Vertaistuki on vanhemmuutta tukevaa toimintaa, sen avulla voidaan lisätä elämänhallintaa ja arjessa selviytymistä. Vertaistuellla voidaan tavoittaa elämän laatua parantavaa yhteisöllisyyttä ja sen avulla yhteiskunta voisi lisätä kollegiaalista vastuuta lapsista ja nuorista (Perhe-hanke 2005, 16).

Heinolassa toimivan perhekeskuksen toiminnassa paneudutaan erityisesti tuen antamiseen perheille. Avoin päiväkotikoti on paikka jossa voi saada vertaistukea. Monet perheet tarvitsevat tukea lapsen kasvatukseen ja arkeen. Tukiverkostojen puuttuminen, taloudelliset huolet ja elämäntilanteen muutokset vaikuttavat koko perheeseen. Vanhemmat voivat olla uupuneita tai parisuhteessa voi olla ongelmia. Vertaistuen merkitys on tällöin suuri. Perheet huomaavat, että on muitakin perheitä samassa tilanteessa ja voivat keskustella perheessä valitsevasta tilanteesta. Eriyisen tuen piirissä olevia alle kouluikäisten lasten perheitä on arvioitu olevan 10-30%. Perheitä joissa on psykososiaalista kasvua ja kehitystä haittaavia ongelmia on 10% (Koivunen 2009,177).

Vanhempien keskinäinen vertaistuki on koettu paremmaksi kuin läheisiltä tai työntekijöiltä saatu. Tapaamiset vertaisryhmissä ovat tarjonneet perheille tietoa muista palveluista ja tukea ja apua arjen pulmiin. Avoin päiväkotikoti toimii eräänlaisena vertaisryhmänä äideille. Vertaisryhmät voidaan jakaa neljään ryhmään: kansalais-, järjestö-, välittäjä- ja vaikuttajataustaisiin. Avoin päiväkotikoti on välittäjätaustaista toimintaa. Siinä yhdistyvät ammatillaisen antama ja maallikon antama tuki (Vaitti., L. 2005).

Avoimessa päiväkodissa ryhmän vetäjänä toimii yleensä kasvatusalan ammattilainen, maallikkoja ovat vanhemmat jotka osallistuvat toimintaan. Ohjaaja voi johdella keskusteluita vaikeisiin aiheisiin ja saada sillä aikaan keskustelua. Luottamus ryhmässä syntyy hiljalleen. Vertaistukea voi saada myös hyvin arkisissa tilanteissa

kuten ulkoiluhetkillä hiekkalaatikolla. Vertaistuki ei ole sidottu paikkaan tai aikaan.

Vertaistuellla voidaan saavuttaa voimaantumista ja elämän tilanteen muutoksia ja kohentumista. Keskustelu tilanteissa esille nousee muitakin asioita kuin ongelmia ja siitä syntyy luottamusta ihmisten välille (Nylund 2008).

Avoimet päiväkodit ovat uusia palvelumuotoja. Tavattavissa voi olla eri ammattiryhmien edustajia ja täten avun hakemisen kynnyks madaltuu. Vuorovaikutuksellisen tukeminen on perheiden tukemisessa kumppanuuden kulmakiviä. Perheet voivat kokea avoimissa päiväkodeissa voimaantumista. Voimaantuminen voi näkyä siten, että perheet käyttävät palveluita säännöllisesti.

Perherakenteen muuttuminen on yksi haasteista, joita yhteiskunta kohtaa. Nuoret perheet muuttavat työn tai koulutuksen perässä ja tukiverkostot jäävät usein edelliseen asuinpaikkaan.

Kotona olevan aikuisen on vaikea saada kontakteja kodin ulkopuolelle, avoin päiväkotitarjoaa tähän mahdollisuuden. Siellä syntyy uusia sosiaalisia verkostoja tai vanhoja sellaisia voidaan uudestaan aloittaa. Vertaistuen tarve voi lähteä suoraan vanhemmista, kun elämän ja vanhemmuuden ilot ja surut halutaan jakaa. Kun perheet ovat samankaltaisissa elämäntilanteissa, on helpompi jakaa asioita, ja tulee tunne omasta hyödyllisyydestä jollekin muulle.

Vertaistuki on tärkeää myös vanhempien oman vanhemmuuden kehittämisessä. Se lisää myös itseluottamusta kasvatukseen liittyvissä asioissa. Vertaistuen tarve vaihtelee perheen tilanteen vuoksi. Tukea voidaan tarvita juuri kun perheeseen syntyy lapsi tai kun lapsi kasvaa ja tulee uusia kysymyksiä. Vertaistukea saadaan myös muualta kuin avoimesta päiväkodista, sitä saadaan ystäviltä jotka ovat samassa elämäntilanteessa (Aaltonen 2004, 106-111).

Lapselle vertaistuen tarve on myös tärkeä. Kotihoidossa olevalla lapsella ei välttämättä ole suuria sosiaalisia verkostoja tai verkostoon ei kuulu muita lapsia. Kehityksellisesti on merkityksellistä, että lapsi on vuorovaikutussuhteessa toisiin

lapsiin. Vuorovaikutustilanteissa tulee esille lapsen perustaidot ja kyvyt. Leikkitalanteissa hän pystyy kehittämään sosiaalisissa tilanteissa ja luoda ystävyssuhteita. Lapsen kasvaessa hän kaipaa kahdenkeskistä ystävyssuhdetta mutta myös ryhmää, jossa toimia. Onnistunut toiminta ryhmässä kehittää lasta ja vahvistaa hänen kasvuaan yksilönä. Kotona olleen lapsen siirtyminen päivähoitoon tai kouluun helpottuu kun hänellä on ollut kanssakäymistä toisten lasten kanssa (Laine 2002, 15 -17).

Kuntien näkemys avoimen päiväkodin toiminnan tarpeellisuudesta on se, että lapset saavat sosiaalisia kontakteja mutta myös erittäin tärkeäksi nähtiin, että vanhemmat saavat aikuiskontakteja. Lapsen varhaiskasvatuksen tukeminen nähtiin myös tärkeänä. Yleisesti avoimen varhaiskasvatuksen palvelu nähtiin tärkeänä tukemaan perheitä, jolloin mahdollistetaan aikainen puuttuminen ongelmiin, vertaistukea, sosiaalista kanssakäymistä aikuisille ja lapsille virikkeitä ja kontakteja toisiin lapsiin. Avoin varhaiskasvatus koettiin myös tukena lapsen siirtyessä kunnalliseen päivähoitoon (Alila 2008, 41- 42).

Tämä tutkimus keskittyy vertaistukeen avoimessa varhaiskasvatuksessa. Vertaistukea voidaan järjestää monilla osa-alueilla, mutta varhaiskasvatuksen kohdalla on vertaistuesta perheiden ja lasten välillä. Käyttökohteita vertaistuelle on monia, mielenterveyteen, sairaudet, vammautuminen, erilaiset elämäntilanteet sekä monet muut asiat. Kaikissa näissä voidaan luoda yhteyksiä ihmisten välille, jotka ovat kokeneet samankaltaisia asioita. Tarkoituksena on antaa toiselle ihmiselle ja saada itse jotain. Avoimessa varhaiskasvatuksessa on kyse elämäntilanteesta joka on uusi ja rajaa jonkin verran elämää. Halutaan saada tukea päätöksiin ja apua hankaliin asioihin. Aina ei haeta apua ammattiauttajilta vaan halutaan pehmeämpi lähestymistapa.

4 YHTEISÖLLISYYDEN MÄÄRITELMÄ

Ihmiselämään kuuluu merkittävänä osana yhteisöllisyys ja yhteisöt. Jokainen ihminen kuuluu johonkin yhteisöön. Esimerkiksi suku, perhe, työ ja päiväkodit ja koulut ovat yhteisöjä. Yhteisöissä toimitaan yhteisten sääntöjen mukaan ja yhteisen hyvän eteen. Yhteisössä toimitaan kaksisuuntaisesti, molemmat osapuolet saavat hyötyä toiminnasta (Haapamäki 2000, 14).

Yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja elämyksellisyys kuuluvat perusominaisuuksiin ihmisessä. Ihmisen identiteetti rakentuu kun ihminen kuuluu yhteisöihin ja on vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin. Ihmiset hakevat elämyksiä ja toimintaa elämänsä. Ihminen on myös luova olento. Sosiaalipedagogiikassa nämä asiat ovat toimintaperiaatteita, yhteisöllinen toiminta on siis hyvin luonteva toimintamalli sosiaalipedagogisessa työssä (Hämäläinen, J. 2005,).

Yhteisöllisyys toimii myös tukena lapsen kasvulle ja kehitykselle. Vanhemmat saavat tukea ja apua kasvatukseen, päiväkotimaailmassa puhutaan kasvatuskumppanuudesta. Kasvatuskumppanuutta voidaan lähteä rakentamaan jo ennen kuin lapsi siirtyy päivähoidon piiriin.

Yhteisöt syntyvät vuorovaikutuksen tuloksena. Ryhmän vuorovaikutuksen laatu vaikuttaa siihen miten luottamuksellinen ja avoin yhteisöstä muodostuu. Tätä voi arvioida kun tarkastelee toimintaa ja millaisia ryhmiä muodostuu ja minkälaisista asioista ryhmässä keskustellaan. Parhaimmillaan perheiden ja työntekijöiden välille syntyy hyvä luottamus ja sen avulla voidaan keskustella vaikeistakin asioista (Haapamäki 2000, 15-16).

Kaikki toiminta joka kehittää tai ylläpitää yhteisöä voidaan kutsua yhteisölliseksi toiminnaksi. Aina kaikki yhteisöllinen toiminta ei ole helppoa yksilötasolla. Yhteisön tekemät ratkaisut eivät välttämättä palvele kaikkia osapuolia. Yhteisössä tulisi olla mahdollisuus antaa palautetta ja osallistua ratkaisuihin ja näin päästä vaikuttamaan rakentavasti toimintaan (Haapamäki 2000, 15).

Jokainen ihminen kokee yhteisöllisyyden erilalla. Kaikilla voi olla erilaisia syitä osallistua toimintaan ja erilaiset tarpeet osallistumiselle. Toiset toimivat yhteisön ydinjoukossa ja toiset etäämpänä. Jotta toiminta olisi yhteisöllistä ja kaikki toimisivat saman asian takia niin, yhteinen käsitys toiminnasta tulee löytyä, silloin voidaan puhua yhteisöllisyydestä (Haapamäki 2000, 20).

Yhteisöllisyyden perustehtävää voidaan miettiä jokaisessa yhteisössä erikseen. Tulisi tietää mihin tarkoitukseen yhteisöllisyyttä käytetään. Perustehtävän kuvauksella vastataan myös siihen mikä on yhteisön tavoite ja tehtävä. Avoimessa päiväkodissa yhteisöstä haetaan tukea arkeen ja arjessa selviytymiseen. Sen yhtenä voimavara on vertaistuki ja kokemusten vaihto. Perustehtävää voisi miettiä yhdessä käyttäjä kunnan kanssa. Tietyt suuntaviivat tulevat järjestävältä taholta mutta yhteisöllä tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa perustehtävän määrittämiseen. Yhteisöllisyydessä tasa-arvoisuus tulisi näkyä toiminnassa (Haapamäki 2000, 21).

Avointa päiväkotia voidaan pitää yhteisönä, joka muodostuu vaihtelevasta joukosta jäseniä. Toiminnalla on yhteinen päämäärä ja sitä ohjaa tietyt ulkoiset piirteet. Avoimella päiväkodilla ei ole selkeää toimintamallia, joten jokainen yksikkö muodostaa oman näköisensä yhteisön. Toiminnassa kuitenkin tavoitellaan yhteisöllisyyden tunnetta, joka muodostuu kun ihmiset toimivat yhteisen asian eteen. Parhaimmillaan voidaan luoda tiivis yhteisö joka tarjoaa tukea ja kannustusta omaan elämään.

Yhteisöllisyyttä ei nähdä ensimmäisenä tavoitteena avoimessa varhaiskasvatuksessa. Tämä tutkimus kuitenkin halusi saada tietoa kokeeko käyttäjät yhteisöllisyyttä palvelussa. On kuitenkin huomioitava se, että vastaajat saattoivat kokea yhteisöllisyyden kokemuksen eri lailla.

4.1 Sosiaalipedagogiikka ja yhteisöllisyys

Sosiaalipedagogiikan tehtävät löytyvät yhteiskunnasta nousevista tarpeista. Se on ajankohtaista ja sen liittymäkohdat käytäntöön löytyvät osallisuudesta, yhteisöllisyydestä ja toiminnallisuuden kautta (Filander 2007, 90). Sosiaalipedagogiikan avulla pyritään löytämään uudenlaisia käytäntöjä tavoittaa syrjäytymistä, osatto-

muutta ja ulkopuolisuutta. Nämä asiat koskettavat yhä useampia yhteiskunnan jäseniä, hyvän ja ihmisarvoisen elämän edellytyksiä on yhä vaikeampi määritellä tänä päivänä (Filander 2007, 92-93).

Sosiaalipedagogiikkaa löytyy varsin paljon varhaiskasvatuksen piiristä, se tukee lasten sosiaalistumista ja toisaalta toiminnassa ehkäistään syrjäytymistä ja tuetaan perheitä arjessa. Avoimen päiväkodin toiminta on osallistavaa, toiminnallista, ryhmätyötä ja yhteisöllisyyttä, nämä ovat sosiaalipedagogiikan käyttämiä menetelmiä.

Tarkastelussa sosiaalipedagogiikka on kuitenkin ensisijaisesti persoonan tukemista ja aidon yhteisön tukemista. Koska sosiaalipedagogiikka on laaja ajatteluntapa, ei siitä voi vain ottaa osia vaan sitä tulisi käyttää toiminnan taustalla ajattelun mallina (Kurki 2001, 130-133).

Kuten yhteiskunnan myös sosiaalipedagogiikan haasteena on monilla tavoin näkyvä huono-osaisuus. Ongelmia tulisi ehkäistä jo varhaisessa vaiheessa ja saada kierre katkeamaan. Huono-osaisuus voi olla yli sukupolvien jatkuvaa. Sosiaalipedagogiikka kattaa koko elinkaaren ja se tarjoaa monia eri työmuotoja, kuten juuri yhteisöllisyys (Hämäläinen 2005, 75-77).

Yksilön kehittymisen kannalta on tärkeää, että hän kokee kuuluvansa johonkin. Sosiaalipedagoginen ajattelu ja sen pohjalta nouseva työ on hyvä työväline kun autetaan ihmisiä löytämään osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Tämän päivän yhteisöllisyys ei muodosta kokemusta turvallisuudesta tai velvoitteesta auttaa muita vaan antamisesta ja saamisesta. Yhteiskunnassa on monenlaisia yhteisöjä ja yhteiskunnan jäsenet kuuluvat moniin erilaisiin yhteisöihin (Ranne 2005, 29-30).

Heinolassa avoimen päiväkodin toiminnassa yhteisöllinen näkökulma tulee esille osallisuuden kautta. Toimintaan ja toiminnan suunnitteluun halutaan ottaa vanhempia mukaan. Heille annetaan myös mahdollisuus osallistua toiminnan vetämiseen.

5 TUTKIMUSMENETELMÄN VALINTA JA SEN KUVAUS

Tässä tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista eli laadullista menetelmää. Tutkimuksen tehtävänä oli saada vastaus mitä avoin päiväkotitoiminta antaa käyttäjälleen. Tämä kuvaa laadullista toimintaa, joten oli tarkoituksenmukaista valita kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä.

Tämä tutkimus kartoitti palvelun käyttöä ja pyysi vastaajaa kuvailemaan palvelua. Tutkimuksen tarkoitus oli kartoittaa ja kuvailla avoimen päiväkodin toimintaa. Tutkimusmenetelmän valintaan vaikutti myös aikataulu ja tutkijan oma mielenkiinto kysymyslomakkeen käyttöön. Haastattelumenetelmä ei tullut kysymykseen, koska ei onnistuttu järjestämään niin montaa kertaa haastattelutilanteita. Kvantitatiivisen menetelmän käyttö nähtiin liian rajaavana, tutkimukseen haluttiin kuitenkin saada vastaajan omakohtaisen kertomisen mahdollisuus. Tutkimuksella haluttiin saada juuri vastauksia siihen miksi ihmiset käyttävät palveluita ja vastausten avulla pystyttiin kartoittamaan juuri tätä. Kysymyslomakkeen käyttö ja kysymysten osittainen rajaaminen strukturoiduiksi kysymyksiksi ei antanut vastaajalle mahdollisuuksia lähteä harhailemaan vastauksissa. Vastauksista toivottiin selkeitä ja yksiselitteisiä, jotta niiden tulkinnassa ei tulisi ongelmia.

Tutkimusta ohjaa sosiaalipedagogian teoreettinen viitekehys, joka tarkoituksella rajattiin hyvin selkeäksi. Aiheena avoin päiväkoti voidaan nähdä laajana mahdollisuutena ja se tarjoaa paljon tutkimuskohteita. Rajauksella haluttiin kuitenkin saada tietoa juuri aihealueista jotka koskettavat sosiaalipedagogiikan viitekehystä. Tutkija itse halusi saada näkyville juuri yhteisöllisyyden, vertaistuen ja osallisuuden näkökulman. Näistä asioista käytiin myös keskustelua Silta-hankkeen koordinaattorin kanssa. Hän toi esille toiveen myös siitä, mistä käyttäjät ovat saaneet tiedon toiminnasta. Sen tiedon avulla voidaan hyödyntää eri foorumeita tuoda esille toimintaa. Teoriasta nousseet asiat ohjasivat kyselylomakkeiden tekemisessä ja myös analyysi vaiheessa ne auttoivat aineiston tutkimisessa.

Kvalitatiivisella tutkimuksella voidaan hakea erityyppistä tietoa. Aineiston keruumenetelmillä voidaan rajata siten, että mitä halutaan aineistosta nousevan. Tässä

tutkimuksessa haluttiin, että aiheesta nousee enemmän tietoa toiminnan merkityksestä käyttäjille ja yhteisölle.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkittavaa kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kuvataan todellista elämää, unohtamatta arvomaailmaa. Kvalitatiivisen tutkimuksen avulla voidaan todentaa jo olemassa olevia asioita ja vahvistaa niitä (Hirsjärvi 2000, 152).

Tavoitteena voidaan pitää ihmisten kuvauksia todellisuudesta. Tutkijan onkin pysyttävä rajaamaan, että tutkitaanko käsityksiä vai kokemuksia. Kokemukset ovat aina henkilökohtaisia ja käsitykset ovat yleisesti voimassa olevia ajatuksia. Kun tutkitaan mielipiteitä ja kokemuksia, ei voida olettaa, että vastaukseksi saadaan vastaus josta kaikki ajattelevat samalla tavoin. Se voi selventää miksi tutkittava toimii tietyllä tavalla tai siitä voidaan tehdä tulkintoja, jotka selvittävät toiminta tapoja tai malleja (Vilka 2005, 97-98).

Laadullisella tutkimuksella ei haeta määrällistä vastausta, vaikka kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia menetelmiä voidaan sekoittaa ja niiden raja ei ole niin tarkka (Tutkimusmenetelmät ja tutkimusaineistot 2010).

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA AINEISTON HANKINTA

Laadullisessa tutkimuksessa yleisimmät aineiston keruu menetelmät ovat haastattelut, kyselyt sekä erilaisiin dokumentteihin perustuvat tiedot. Näitä menetelmiä voidaan käyttää monipuolisesti yhdistellen tai yhdessä riippuen tutkimusongelmasta tai tutkimusresursseista. Määrällisessä tutkimuksessa voidaan käyttää myös näitä samoja aineiston keruu menetelmiä (Tuomi 2009, 71-73).

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston hankinta tapahtuu luonnollisissa tilanteissa ja siinä haetaan luonnollisia ja todellisia tilanteita. Aineisto kerätään valikoidulta joukolta, ei satunnaisotoksilta. Tutkimussuunnitelma elää kvalitatiivises-

sa tutkimuksessa koko tutkimuksen ajan, tutkijan tulee olla avoin aineistolle ja siitä nouseville asioille (Hirsjärvi 2000, 155).

Tutkimus aineiston hankintaan parhaaksi vaihtoehdoksi nousi kyselylomakkeen käyttö. Kyselylomake rakentui osittain strukturoiduista kysymyksistä sekä avoimista kysymyksistä. Aineiston rajausta tehtiin teorian pohjalta. Tutkimuksen tehtävänä oli saada tietoa siitä mitä avoin päiväkodin käyttäjilleen.

Lomakekyselyssä ei voi kysyä asioita, jotka eivät tue teoriapohjaa. Vastausta haettiin vertaistuen kokemukseen, yhteisöllisyyteen ja siihen miten osallistavana käyttäjät kokevat toiminnan. Silta-hankkeen toivomuksena oli myös saada tietoa siitä mistä käyttäjät ovat saaneet tiedon toiminnasta.

Kyselyn toteuttaminen tapahtui Elämäntalon ja Vanamon avoimissa päiväkodeissa. Kyselyt toimitettiin toiminnan ohjaajalle ja hänen kanssaan käytiin läpi miten vastaajien toivotaan toimivan. Kaikille kävijöille kerrottiin tutkimuksesta ja annettiin mahdollisuus osallistua. Tutkimusta ei mainostettu erikseen toiminnassa eikä siitä ilmoitettu etukäteen käyttäjille. Laadullisessa tutkimuksessa ei aineiston koolla ole niinkään merkitystä vaan sillä, että tutkittava tietää aiheesta mahdollisimman paljon ja pystyy kuvailemaan asiaa sekä on muodostanut oman mielipiteen asiasta. Laadullisessa tutkimuksessa ei haeta tilastollista yleistettävyyttä. Tutkittavat tulevat näin ollen myös valita tarkasti eikä sattumanvaraisesti (Tuomi 2009, 85-86).

Tämän tutkimuksen aineistoa kerättiin kuusi toimintakertaa, tällöin tavoitettiin myös sellaisia palvelun käyttäjiä jotka eivät käytä säännöllisesti avoimen päiväkodin palvelua. Vastauksia tuli yhteensä 29, jokaisella toimintakerralla vastauksia tuli tasaisesti. Vastaustavoitteeksi oli asetettu 30 vastausta, johon lähes päästiin. Tämä määrä antaa tarpeeksi kattavan otoksen vastauksia.

Lomaketta esiteltiin viidellä täysin ulkopuolisella vastaajalla. Heillä ei ollut aiempaa käsitystä avoimen päiväkodin toiminnasta. Testauksen jälkeen joitakin kysymyksiä yhdistettiin ja muokattiin. Alkuperäisestä suunnitelmasta toteuttaa

kahden sivun kysely, jouduttiin hiukan laajentamaan. Joihinkin kysymyksiin haettiin tarkennusta ja annettiin vastaajalle omin sanoin tarkentaa vastauksia. Lomaketta tarkasteltiin myös Silta-hankkeen työntekijän kanssa. Hän toi esille muutamia asioita, joita hankkeen näkökulmasta oli tärkeä kysyä.

Lomakkeessa oli saatekirje, joka kertoi tutkimuksen aiheen ja syyn miksi tällainen kysely tehdään. Siinä myös kannustettiin vastaamaan kyselyyn.

Kyselylomaketta suunniteltaessa huomioitiin tilanne, jossa vastaaja on. Jokaisella vastaajalla oli mukana lapsi ja ei aina voitu taata täysin rauhallista tilannetta vastausta kyselyyn. Lomake muotoiltiin niin, että siinä oli nopeita strukturoituja kysymyksiä ja avoimia kysymyksiä joihin vastaaja saattoi tarkentaa ja lisätä omin sanoin. Lomakkeet palautettiin täysin nimettömänä ja suljetuissa kuorissa. Avoimen päiväkodin toiminnan ohjaaja keräsi kuoret. Ketään ei painostettu vastaamaan, vastaaminen oli täysin vapaaehtoista.

7 AINEISTON TULOKSET

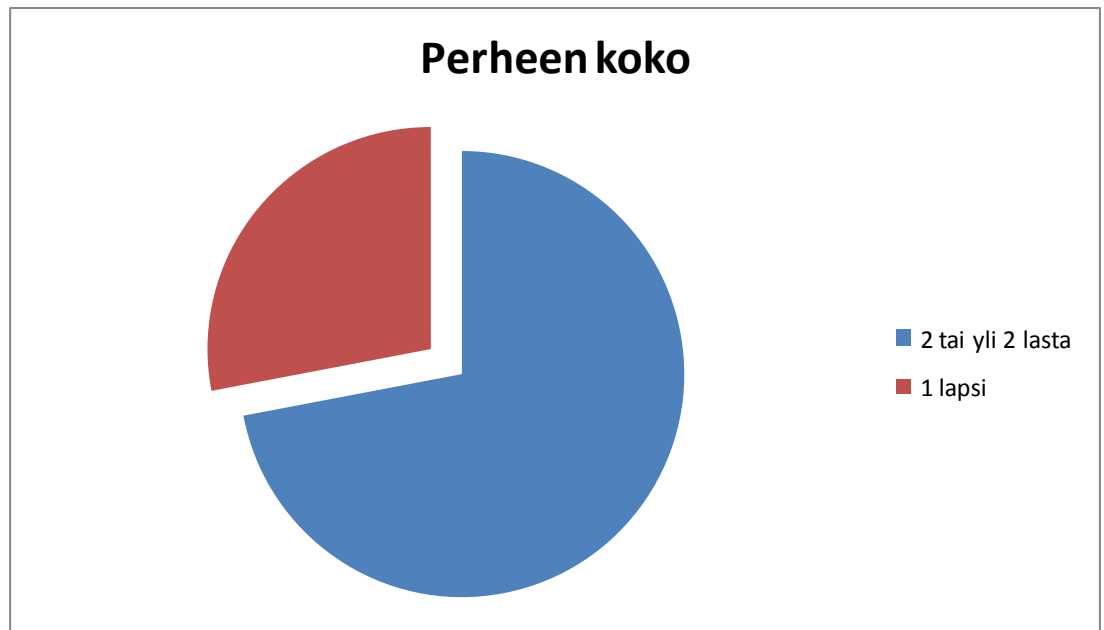
Kyselylomake jaettiin neljän pääotsikon alle: taustatietoihin, palvelunkäyttöön, toiminnan arviointiin ja tulevaisuuden odotuksiin. Palvelunkäytön kysymyksiin oli teoriapohjana yhteisöllisyys ja vertaistuki. Toiminnan arvioinnin teoriaan kuului osallisuus. Tulevaisuuden odotukset ja taustatiedot olivat asioita, joista Silta-hanke toivoi tietoa.

7.1 Vastaajien taustatiedot

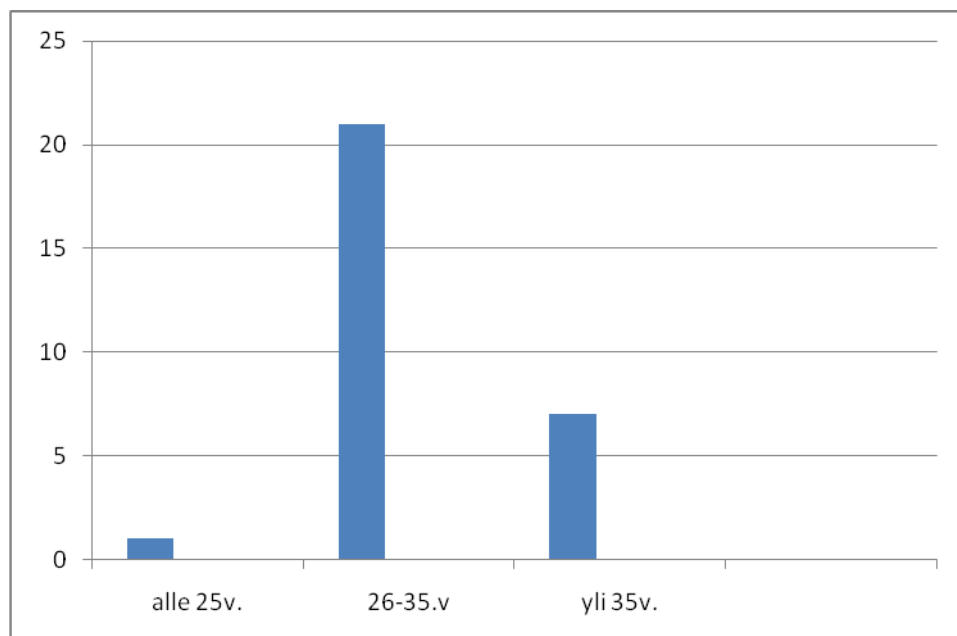
Kyselylomakkeessa haluttiin saada tietoa siitä minkä kokoinen perhe käyttäjillä on. Kysyttiin aikuisten määrää ja lasten määrää perheessä.

Vastauksissa 72 % perheistä oli kaksi tai yli kaksi lasta ja 28 % vastauksista perheessä oli yksi lapsi. Kuvio 1. Aikuisia kaikissa perheissä oli kaksi.

Toinen taustietoa jota haluttiin kartoittaa, oli vastaajien ikä. Suurin osa vastaajista oli 26- 35 -vuotta. Yksi vastaajista oli alle 25- vuotta ja 7 oli yli 35- vuotta. Kuvio 2.

Kuvio 1.

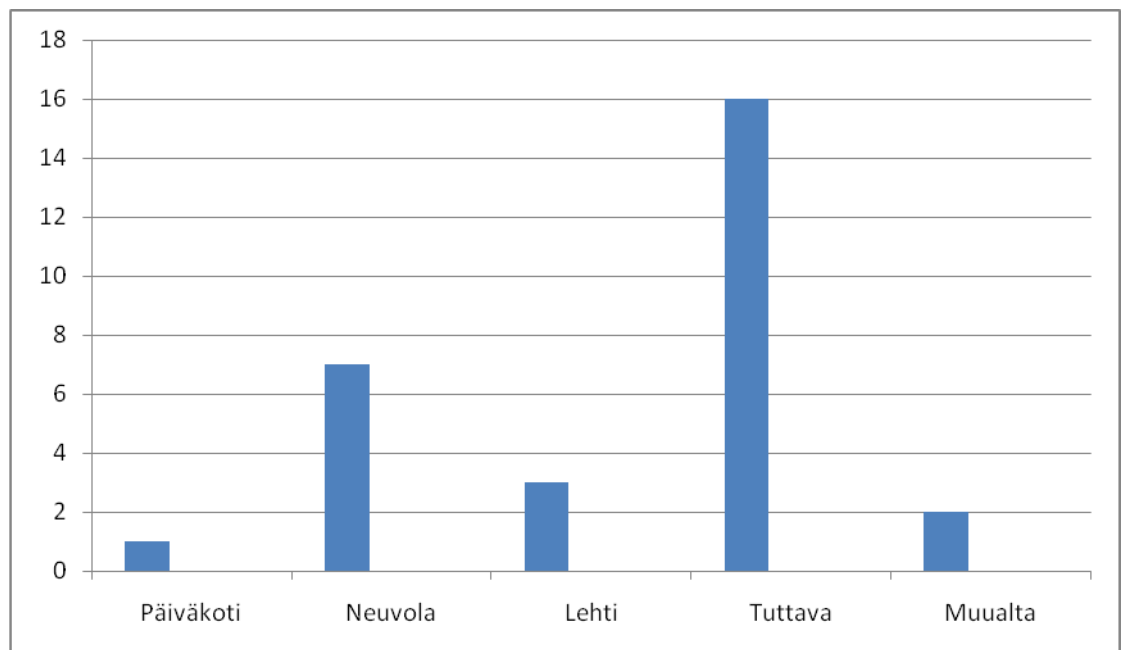

Kuvio 2.

7.2 Palvelunkäyttö

Palvelunkäytön kartoittamisessa haluttiin saada tietoa miten käyttäjät olivat saaneet tiedon avoimen päiväkodin toiminnasta, mikä sai lähtemään mukaan toimintaan, mikä koettiin tärkeimmäksi tässä toiminnassa, mitä avoimen päiväkodin toiminta tuo perheelle, kokeeko käyttäjät saavansa tukea arkeen ja ovatko toisten vanhempien kanssa käydyt keskustelut tärkeitä. Näillä kysymyksillä kartoitettiin yhteisöllisyyttä, eli miten vanhemmat kokevat toiminnan ja onko toiminnassa yhteisöllisiä piirteitä sekä kokevatko he saavansa avoimen päiväkodin toiminnan kautta vertaistukea ja onko se tärkeää tämänkaltaisessa toiminnassa.

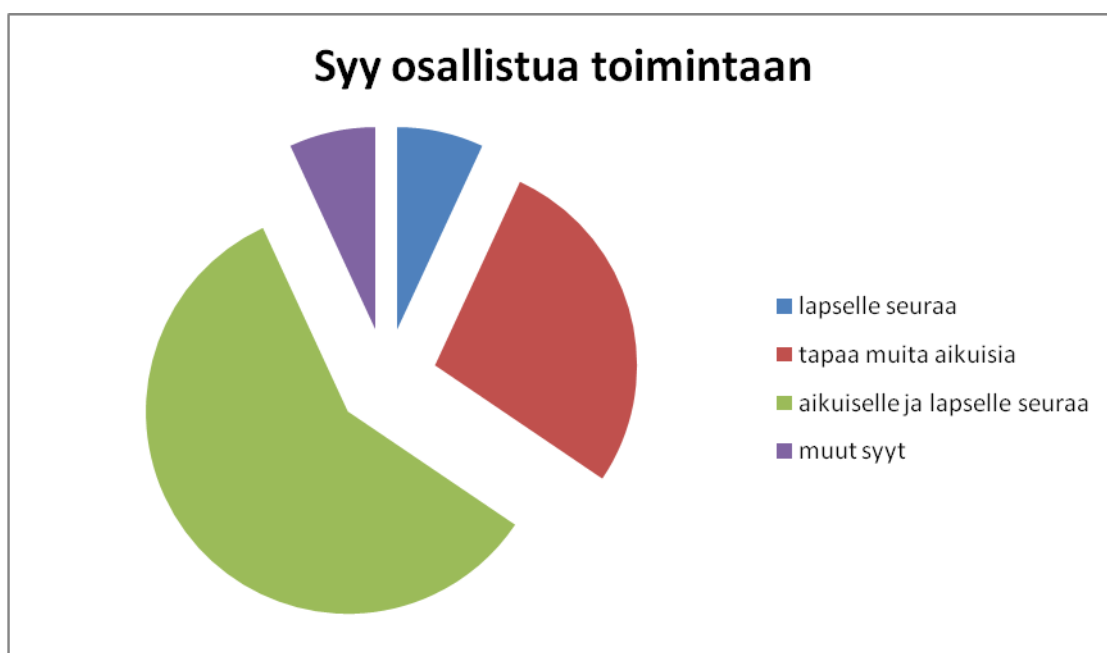
Avoimen päiväkodin toimintaa mainostetaan paikallislehdessä, neuvolassa, ilmoitustauluilla, internetissä ja neuvolassa. Vastaajista neljäsosa oli saanut tiedon neuvolasta, yli puolet oli saanut tiedon tuttavalta. Muutamia tapauksia oli, jotka olivat saaneet tiedon lehdestä, päiväkodista tai internetistä. Synnytyksen jälkeinen perhevalmennus oli myös muutamalla tiedon lähteenä, niissä tapauksissa neuvola oli ollut tiedonlähteenä. Kuvio 3.

Kuvio 3.

Tutkimuksessa haluttiin saada tietoa siitä mikä sai lähtemään mukaan avoimen päiväkodin toimintaan. Yleiskuvaksi muodostui se, että vanhemmat pääsivät ta-

paamaan toisia vanhempia ja lapset saivat leikkikavereita. Keskustelut ja muiden seura oli mukavaa vaihtelua arkeen. Toiminta sisälsi myös jotain sellaista mitä ei niin helposti kotona tehty. Ohjattu toiminta ja erilaiset teemat olivat myös mukavia lisiä toimintaan ja ne myös houkuttivat lähtemään mukaan. Toiset määrittelivät hyvinkin selkeästi sen, että hakivat vertaistukea ja vaihtelua arkeen. Haluttiin tavata samassa elämän tilanteessa olevia perheitä ja vaihtaa kokemuksia. Lapsille haluttiin virikkeitä ja toisten lasten seuraa. Vahvimmaksi nousi kuitenkin se, että vanhemmat halusivat tavata toisia aikuisia ja pois kotiympyröistä. Kuvio 4.

Kuvio 4.

Avoimen päiväkodin toiminnassa tärkeimmäksi asiaksi nousivat sosiaaliset kontaktit vanhempien ja lasten välillä. Käyttäjät kokivat tärkeäksi sen, että aikuiset saavat mahdollisuuden keskustella ja jakaa arjen asioita. Sellaisille lapsille, jotka ovat kotihoidossa mahdollistui toisten lasten tapaaminen sekä mahdollisuus osallistua ohjattuun toimintaan. Uusi leikkiympäristö nähtiin myös piristävänä ja hyvänä lisänä oli mahdollisuus leikkiä ulkona. Yhtenä tärkeänä asiana nähtiin se, että toimintaan ei tarvitse ilmoittautua tai sitoutua. On vapaus mennä omien aikataulujen mukaan. Toiminnan rentous mainittiin monessa vastauksessa.

Kyselyssä ei haluttu käyttää vertaistukimääritelmää suoraan, ajatuksena oli antaa vastaajan itse tuoda se esille, jos sen tarvetta oli tai sitä ilmeni toiminnan ohessa. Tämä kysymys oli strukturoitu kyllä tai ei kysymys. Kysymyksessä kysyttiin ko-keeko voivansa jakaa kokemuksia arjesta toisten käyttäjien kanssa ja saako vastaaja tukea omaan arkeen toisilta vanhemmilta. Kaikissa 29 vastaajaa koki voivansa jakaa kokemuksia arjesta toisten kanssa. Tuen saaminen omaan arkeen tuli myös jokaisella myönteisenä esille. Keskustelut ja kokemusten vaihto oli siis jokaisesta vastaajasta erittäin tärkeää ja sitä tapahtuu käyttäjien välillä.

Avoimella kysymyksellä tarkennettiin vielä sitä miten tärkeänä vastaaja näkee keskustelut toisten vanhempien kanssa. Vastauksissa tuli esille se, että nähtiin hyvin tärkeänä keskustelut ja asioiden jakaminen toisten vanhempien kanssa. Vastajat kokivat saavansa vertaistukea, kokemusten vaihtoa, keskustelut nähtiin lähes yhtä tärkeänä kuin neuvolasta saatava tieto. Yhtenä tärkeänä asiana tuli esille vastaajilta oman jaksamisen lisääntyminen. Vastajat saivat huomata, että muissakin perheissä käsiteltiin samoja asioita ja toisillakin oli samoja arkipäivän murheit. Yhdessä vastauksessa vastaaja koki saaneensa aiemmin enemmän vertaistukea. Avoimesta päiväkodista tullut vertaistuki nähtiin tärkeänä lisänä muiden sosiaalisten kontaktien lisäksi.

7.3 Toiminnan arviointia

Toiminnan arvioinnissa haluttiin kartoittaa sitä kuinka paljon käyttäjät kokivat osallisuutta toimintaan. Osallisuudella tarkoitetaan tässä kohdassa sitä miten käyttäjät kokevat saaneensa vaikuttaa toiminnan suunnitteluun, kokevatko käyttäjät että toiminta on odotusten mukaista, onko toiminta heidän mielestään riittävän monipuolista ja onko jotain mitä pitäisi olla enemmän tai vähemmän. Kysymyksistä osa oli strukturoituja ja niitä pystyi täydentämään. Avoimilla kysymyksillä haettiin tarkempaa tietoa siitä mitä toimintaa halutaan lisää tai onko siinä jotain mitä voisi vähentää.

Lähes kaikki vastaajat kokivat saaneensa vaikuttaa toiminnan suunnitteluun. He olivat saaneet tuoda omia ideoitaan toimintaan ja toiset olivat tarjonneet omaa

ammattitaitoaan käyttöön. Muutamat olivat tyytyväisiä toiminnan nykytilaan, eivät halunneet vaikuttaa toimintaan. Suurin osa oli kuitenkin antanut jotain palautetta ja he kokivat, että henkilökunta oli halukas ottamaan ehdotuksia vastaan. Vastaajat myös totesivat heidän ideoidensa tulleen mukaan toimintaan. Eräs vastaaja toi esille sen, ettei tarvitse ohjattua toimintaa joten ei ole osallistunut toiminnan suunnitteluun. Kuvio 5.

Kuvio 5.

Toiminta on vastaajien mielestä monipuolista ja vaihtelevaa. Hyvänä vaihteluna pidettiin vierailijoita ja erilaisia teemoja. Vastaajat myös pitivät hyvänä joustavuutta ja että pystyy käymään oman aikataulun mukaisesti. Toiset taas toivoivat lisää ohjattua toimintaa, leikkejä, askarteluja, lauluja ja pihaleikkejä.

Eräessä aineistossa nousi esille vastaajan kokemus toisten äitien passiivisuudesta. Hän toi tässä kohdassa esille sen, etteivät muut äidit hänen mielestään toimi omaaloitteisesti, vaan odottavat ohjaajilta ohjeita toimintaan. Hän myös koki, että toiset vanhemmat eivät osallistu tilojen siivoamiseen vaan asia jää aina muutamien vastuulle. Hänen toivomuksensa oli, että ohjauksessa käytettäisiin hyvin selkeitä ohjeita, jotka koskisivat kaikkia.

Muutamissa nousi kävijämäärä esille, toivottiin lisää kävijöitä. Toimintapäivien määrän lisääminen oli yksi asia jota monet toivat esille. Esille nousi toive toimintapäivien lisäämisestä Vanamon yksikössä.

Monet olivat myös jättäneet tämän kohdan tyhjäksi tai lyhyesti laittaneet olevansa tyytyväisiä toimintaan tai ei ole mitään mitä haluaisi lisätä toimintaan.

8 TULEVAISUUDEN ODOTUKSET

Tulevaisuuden odotuksissa kartoitettiin, aikooko vastaaja osallistua jatkossa toimintaan. Kysymys oli strukturoitu kyllä tai ei -kysymys. Kysymyksen muotoilu tehtiin niin, ettei tule vaikutelmaa, että toiminta olisi loppumassa vaan ajatuksena oli saada tietoa siitä onko vastaajilla kiinnostusta toimintaa kohtaan. Kaikki vastaajat aikovat osallistua jatkossa avoimen päiväkodin toimintaan, kaksi vain kuluvan kevään. Heilläkin osallistumisen loppumisen syynä oli paluu työelämään.

Lisäksi haluttiin kartoittaa vastaajien odotuksia toiminnalta. Esille nousi erilaisia asioita. Toivottiin lisää samanlaista toimintaa, vapaata olemista, liikuntaa, leikkejä, lauluja ja muskari hetkiä. Monet halusivat toiminnan jatkuvan samankaltaisena. Ohjaaja koettiin tärkeäksi ja toivottiin, että ohjaaja olisi aina paikalla. Säännöllisyys ja pysyvyys oli monilla vastauksissa. Tässäkin kohdassa tuli esille se, ettei haluta avoimen päiväkodin toiminnan vähenevän, vaan halutaan lisää käyntipäiviä ja säännöllisyyttä. Vastaaja joka palaa työelämään, toivoi iltaperhekerhoa, jossa voisi tavata perheitä iltaisin, puuhata ja keskustella yhdessä. Sosiaalisten kontaktien haluttiin pysyvän yllä ja mahdollisuutta keskusteluihin toivottiin säilytettävän. Osa vastaajista jätti vastaamatta kokonaan tähän kohtaan tai haluttiin toiminnan jatkuvan samanlaisena.

9 TUTKIMUSAINEISTOSTA NOUSEVAT JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän luvun tarkoitus on tuoda esille kuinka hyvin aineisto vastaa tutkimuksen tehtävään ja arvioidaan tulosten merkitystä, luotettavuutta ja miten tuloksia voidaan käyttää hyödyksi (Hirsjärvi 2000, 243).

9.1 Vastaajien taustatiedot

Kysely alkoi taustatietojen kartoittamisella. Vastaajilta kysyttiin perhekokoa, yli puolella oli kaksi tai useampi lapsi ja loppuilla oli yksi lapsi. Kaikissa perheissä oli kaksi aikuista. Suurin osa vastaajista oli 26-35-vuotiaita. Ensisynnyttäjien keski-ikä oli vuonna 2009 28,2 vuotta (Tilastokeskus 2010). Vastaajista yli puolet oli yli 26-vuotiaita. Tämä myös heijastaa sitä, että lapset hankitaan tänä päivänä myöhemmin.

Näillä vastaus kerroilla ei tavoitettu montakaan nuorta äitiä.

Seuraavaksi haluttiin kartoittaa palveluiden käyttöä. Tärkeänä nousi se mistä vastaajat olivat saaneet tiedon palvelusta. Suurin osa oli saanut tiedon tuttavalta, neljäsosa oli saanut tiedon neuvolasta. Hyvin pieneksi osaksi jäivät lehdet ja internetit. Tehokkaimpana palvelun tiedon lähteenä voidaan siis nähdä puskaradio. Tyytyväiset palvelun käyttäjät kertovat tuttavilleen toiminnasta ja houkuttelevat mukaan uusia käyttäjiä. Toisaalta tässä tulee huomioda myös jos palvelu ei ole ollut tyydyttävää, niin voidaan tämänkaltaisella tiedottamisella menettää myös uusia käyttäjiä. Tässä tutkimuksessa ei tullut esille internetin keskustelupalstoja. Heinolassa toimii aktiivinen keskustelupalsta Heinolan Mammot. Yksi vastaajista oli saanut tiedon internetistä, muttei ollut eritellyt mistä sieltä.

9.2 Toimintaan osallistumisen syy

Toimintaan mukaan lähtemisen suurin syy oli toisten aikuisten tapaaminen ja lapsille leikkiseuran hakeminen. Vastaajat halusivat kontakteja kodin ulkopuolelle ja aktiviteetteja lapsille. Vanhemmat hakivat aikuiskontakteja avoimesta päiväkotitoiminnasta. Esille nousi, ettei talviaikaan ollut mahdollista tavata toisia vanhempia leikkipuistoissa ja näin kontaktit toisiin jäi vähäisiksi. Monissa perheissä toinen aikuisista tekee pitkää työpäivää ja iltaisin perheillä on harrastuksia. Aikaa

keskusteluille ei ole niin paljon. Internetin keskustelupalstoilla käydään paljon keskustelua vanhemmuuteen ja lapsiin liittyvistä asioista. Se ei kuitenkaan korvaa kasvokkain tapahtuvaa keskustelua (Helminen 2006, 69-70).

Vastaajat halusivat vaihtelua arkeen. Pienetkin muutokset arjen rutiineihin tuovat vaihtelua ja lisäävät jaksamista. Positiiviset kokemukset lisäävät voimaantumista. Keskusteluiden avulla kävijät saivat lisää onnistumisen tuntemuksia ja kokivat etteivät olleet yksin ongelmien kanssa. Moni kertoi, että huomasi muiden perheiden kamppailevan samankaltaisten asioiden kanssa.

9.3 Tärkeimpiä asioita avoimen päiväkodin toiminnassa

Vastaajat kokivat toiminnassa tärkeimmäksi vertaistuen, kontaktit lapsiin ja aikuisiin, vapaan oleskelun, ohjatut tuokiot ja vapaan aikataulun. Kysymyslomakkeessa vältettiin käyttämästä sanaa vertaistuki ja silti se esiintyi hyvin monessa vastauksessa. Vertaistuki nousee sosiaalipedagogisesta viitekehyksestä.

Se on toimimista yhdessä ja kanssakäymistä. Vertaistuen merkitys tulisi nähdä myös lasten kannalta, he saavat ystävyysuhteita ja samalla voivat kokea vertaistukea uusissa asioissa (Laine 2002, 15).

Kyselylomakkeen myöhemmässä vaiheessa kartoitettiin lisää sitä, kokevatko vastaajat vertaistukea. Ja kuten koko aineisto todentaa, että vastaajat kävivät monet juuri sen takia avoimessa päiväkodissa. Vertaistuen saaminen lähes sivutuotteena jonkin palvelun ohessa on iso asia. Vanhempien ei tarvitse lähteä itse hakemaan sitä neuvolan tai muun palvelun tuottajan kautta. Se tarve on merkittävä ja jokainen vastaaja koki sen tärkeänä. Kyselyssä ei tule ilmi kuinka käyttäjät kokevat vertaistuen. He eivät määrittele vertaistuen käsitettä vaan he tuovat sen itse esille sanana, ”*vertaistuki muiden äitien seurassa*” Tässä yhteydessä ei siis voida olla varmoja miten he käsittävät sanan vertaistuki. Kuitenkin lähes kaikki sitä käyttivät, joten kyseessä on kokemus siitä, että he kokevat voivansa jakaa asioita ryhmässä tai kahden kesken. Asiat koskevat lähinnä perhettä tai lapsia. Jos kysymyslomakkeessa olisi kysytty suoraan koetko saavasi vertaistukea olisi vastaukset

voineet olla erilaisia. Vertaistuki käsitteenä voidaan käsittää tarpeeksi johonkin suurempaan apuun, eikä arjessa jaksamisen lisäämisen välineenä.

Avoimessa päiväkodissa on vierailut välillä ammatti-ihmisiä esimerkiksi perhe-työstä.

Tärkeänä vastaajat kokivat myös sen, etteivät he olleet sidottuja mihinkään aika-tilaan tai ilmoittautumiseen. Maksuttomuus oli myös positiivista. Nykypäivän aikataulukkiireet voivat aiheuttaa ylimääräistä stressiä perheille. Toimintaa ei ole sidottu mihinkään tiettyyn aikatauluun vaan joustavuudella voidaan lisätä käyttäjäystävällistä toimintaa. Suvaitsevaisuus ja hyvä seura olivat asioita jotka myös tulivat esille. Avoimen päiväkodin ilmapiiri on avoin ja suvaitsevainen erilaisuudelle ja sillä voidaan tukea erityyppisiä perheitä osallistumaan toimintaan. Ketään ei aseteta eriarvoiseen asemaan.

Lasten kanssakäyminen toisten lasten kanssa oli myös yksi yleisimmistä syistä miksi toimintaan oli lähdetty mukaan, ” *olen nuorimmaisen lapsen kanssa kotona ja isommat lapset ovat jo kouluikäisiä. Lapsi 2v. alkoi kaivata seuraa*”. Vanhemmat kokivat, että lapset tarvitsevat virikkeitä ja toisten lasten seuraa, koska ovat kotihoidossa. Avoimessa päiväkodissa on tarjolla erityyppistä ohjelmaa kuin kotona. Eräs vastaaja vastasi näin ” *pääsemme tekemään sellaisia juttuja, joita ei tulisi kotona tehtyä*”. Lapsen kasvuun ja kehitykseen kuuluu ryhmässä toimiminen. Lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät kun hän saa ikätasoistaan seuraa. Tämä auttaa lasta sopeutumaan päiväkotiin ja kouluun. Ryhmässä toimiminen on tärkeää. Ryhmässä lapsi oppii kommunikoidaan toisten lasten kanssa, näkee erilaisia lapsia kuin itse on. Tärkeää on toisilta lapsilta ja yhdessä oppiminen, näin lapsi oppii näkemään omien tekemistensä vaikutukset muihin (Koivunen 2009, 52). Vastauksissa tuli hyvin esille se kuinka tärkeänä vanhemmat kokivat lasten osallistumisen toimintaan ja ryhmässä leikkimiseen. Tärkeänä he kokivat myös ohjatun toiminnan lasten kanssa, lapsille mahdollistui tehdä uusia ja erilaisia asioita.

Avoimen päiväkodin toiminta tuo perheille vaihtelua ja virikkeitä arkeen. Eräiksi syiksi nousivat yksinkertaiset vastaukset ” *tylsyys*” ja ” *tekemisen puute*”. Kotona oleminen voidaan kokea tylsäksi ja samaa kaavaa noudattavaksi.

Kaikki vastaajat kokivat voivansa jakaa arjen asioita avoimessa päiväkodissa ja kaikki kokivat saavansa tukea omaan arkeen. Lähes kaikki kokivat keskustelut tärkeänä asiana, mutta muutamat eivät kokeneet tarvetta keskusteluihin. Tämä kuvastaa sitä kuinka erilailla käyttäjät kokevat tarkoituksen käydä avoimessa päiväkodissa. Ilmapiirin merkitys sille, että jokainen voi kertoa omia kokemuksiaan on tärkeä. Aiemmin esille noussut suvaitsevaisuus tukee käyttäjiä tässä. Kaikille annetaan mahdollisuus omaan mielipiteeseen. Jotkut voivat hakea vain virikkeitä lapselle toiminnasta, kun taas toinen kokee oman mahdollisuuden keskustella toisten aikuisten kanssa tärkeämpänä. Eräs vastaaja vastasi kysymykseen keskusteluista toisten vanhempien kanssa seuraavaa ”*se on tärkeää muun sosiaalisen kanssakäymisen ohella, omien ystävien lisäksi*”. Toinen vastaaja toi esille toisenlaisen näkökulman ”*parhaimmillaan tukee jaksamista, vähimmillään tuo vaihtelua arkeen*”. Keskustelut voivat parhaimmillaan olla hyvin voimaannuttavia ja niiden merkitys on silloin suuri.

Yhteisöllisyys oli yksi tutkimuksen pääkäsitteistä. Sitäkään ei tuotu suoraan sanana kyselylomakkeessa esille. Tarkoituksena oli saada vastaaja itse tuomaan esille, tuleeko toiminnassa esille yhteisöllisiä piirteitä. Keskustelut ryhmässä ja toimintaan osallistuminen viestivät siitä, että avoin päiväkoti on yhteisö, jonka tarkoituksena on osallistua toimintaan ja saada siitä tukea ja apua arkeen. Osallistuminen kuuluu monella jokaisen viikon ohjelmaan ja antaa tunteen kuuluvaisuudesta johonkin ryhmään. Ryhmä on vapaa, mutta toimii yhteisillä säännöillä. Kuten edellä mainittiin, tärkeänä nähtiin myös lasten osallistuminen toimintaan. Lasten kokemukset yhteisöllisyydestä ovat varmasti vahvempia kuin aikuisten. Ohjaajalta vaaditaan yhteisöllistä näkemystä, jotta jokainen osallistuja tulee huomioduksi ikätasoonsa nähden ja kuitenkin miettien lasten tasavertaisuutta. Vanhemmat muodostavat omia yhteisöjä ja lapset muodostavat omia yhteisöjään, joissa harjoittelevat ryhmätaitoja. Lapset saavat kokemuksen kuuluvansa johonkin ryhmään ja ohjatun toiminnan kautta heille tulee päämääriä mihin tähtäävät.

9.4 Osallisuuden kokemuksia

Tutkimuksella haluttiin kartoittaa osallisuuden kokemusta avoimessa päiväkodissa. Se on sosiaalipedagogiikan yksi perustehtävistä ja sitä kautta saadaan käyttäjät myös sitoutettua toimintaan. Yleisellä tasolla osallisuuden voi määritellä sosiaaliseksi toiminnaksi, jossa toimitaan yhdessä muiden kanssa (Horelli 2007, 218).

Mahdollisuus vaikuttaa toteutui hyvin avoimen päiväkodin toiminnassa. Vastaajat kokivat tulleen kuuluksi ja olivat saaneet esittää toiveitaan toiminnan suhteen. Monet myös mainitsivat toiveiden toteutuneen. Joitakin vastauksia oli joissa vähemmän palvelua käyttävä ei kokenut tarpeelliseksi osallistumista toiminnan suunnitteluun. Osallisuuden onnistuminen edellyttää myös käyttäjiltä sitoutumista toimintaan ja halua kehittää toimintaa yhdessä henkilökunnan kanssa.

Osallisuutta tulisi ilmetä myös toiminnassa. Muutamat vastaajat olivat tarjonneet omaa osaamistaan toimintahetkiin. Sitä ei eritelty, minkä tyyppisestä toiminnasta oli kyse. Tämä on merkki siitä, että osallistujat haluavat ottaa osaa toimintaan ja olla mukana sen kehittämisessä. Tässäkin on merkit yhteisöllisyyden kokemuksesta: halutaan toimia yhteisen hyvän takia.

Toiminta koettiin hyväksi ja riittäväksi. Toiminnan monipuolisuus oli myös sellainen, joka oli positiivista. Käyttäjäkunnan erilaiset tarpeet tulisi huomioida ja sen takia toiminta onkin monipuolista, jotta siitä löytyy jokaiselle käyttäjälle sopivaa toimintaa. Toiminnan monipuolisuuteen voi vaikuttaa myös resurssi kysymykset ja muut taloudelliset asiat, joihin ei käyttäjäkunta voi vaikuttaa.

Käyttäjien erilaiset toimintatavat tulivat myös esille. Tämä tuo yhteisöllisyyden näkökulman toimintaan, kaikki eivät koe, että osallistujat toimivat yhteisten pelisääntöjen mukaan eikä kaikilla kenties ole sama tavoite toiminnalla. Tätä osaluetta vahvistamalla voitaisiin saavuttaa tiiviimpi yhteisö joka olisi tyydyttävämpi kaikille osallistujille.

”Joskus voisimme sopia ulkona leikkimisestä. Täällä käyvät äidit ovat melko passiivisia, selkeät ohjeet toimintaan osallistuville, esim. tavaroiden korjaus samojen ihmisten vastuulla.”

9.5 Tulevaisuuden odotuksia käyttäjiltä

Tässä osiossa kysyttiin vastaajilta tulevatko he käyttämään palvelua jatkossa. Lähes kaikki aikoivat osallistua toimintaan myös tulevaisuudessa, muutamat olivat palaamassa takaisin työelämään, joten eivät jatka toiminnassa. Tässä osiossa oli myös osa vastaajista tuonut esille vielä toiveita toiminnasta. Muutamissa vastauslomakkeissa tämä kohta oli jätetty tyhjäksi. Vastaaja oli jo tuonut esille toiveensa toiminnasta esille aiemmissa kohdissa.

Suurin osa vastaajista toivoi jatkuvuutta toiminnalle. Tässä kohdin tuli myös esille, että toivottiin useampaa toimintapäivää Vanamon yksikköön. Eräässä vastauksessa toivottiin toista avointa päiväkotipäivää Heinolaan, vaikka Heinolassa on jo kaksi avoimen päiväkodin toimintapäivää. Toimintapäivien lisääminen tuli joissakin vastauksissa esille jo aikaisemmissa kohdissa. Avoin päiväkoti nähtiin erittäin tärkeänä juuri jaksamisen takia. Monet kirjoittivat saavansa siitä voimaa ja vaihtelua viikkoon.

Toimintaan oltiin tyytyväisiä ja monet toivoivat toiminnan jatkuvan samanlaisena kuin nytkin.

”Samaa kuin nytkin. Olen ollut oikein tyytyväinen. Välillä ei ole ollut ohjaajaa, se on kyllä oikeasti välttämätön! Ei missään nimessä pidä pyörittää ilman! Edes yksi vetäjä aina! Toinen käyntipäivä vaikka torstai olisi kiva!”

Ohjaajan merkitys toiminnalle on merkittävä juuri käyttäjä näkökulmasta. Ohjaajan avulla saadaan toiminnalle runko joka kantaa ja luo jatkuvuutta. Tulee myös muistaa, että ohjatuilla toimintatuokioilla on myös pedagoginen lähtökohta. Toiminnalla on tavoite ja merkitys sekä sillä on sosiaalipedagoginen toimintakehys. Ohjaajan avulla voidaan osallistaa vanhempia ja lapsia. Avoin päiväkoti on varhaiskasvatusta ja sen toiminnassa tulee näkyä pedagoginen tavoite. Tämä on ohjaajan tehtävä ja tähän voi ottaa vanhemmat mukaan.

”Pysyvyyttä, aikataulu pysyisi edelleen liukuvana ja yhtä pitkänä. toivon, että avoimessa säilyy työntekijä sekä ohjattua toimintaa, vaikka pelkkä jutustelu on myös tarpeellista.”

Tärkeänä nähtiin myös vain keskustelut toisten vanhempien kanssa ja siihen toivottiin jäävän aikaa myös tulevaisuudessa. Vapaan keskustelun aikana myös mahdollistuu vertaistuen antaminen ja saaminen.

”Meille riittää rento yhdessä olo”

Yhdessä olo ja osallistuminen riittävät monelle tuomaan vaihtelua arkeen. Tämä tuo kokemuksen osallistumisesta ja kuulumisesta johonkin. Työelämän puuttuminen ja sitä kautta puuttuvat kontaktit luovat tyhjiön johon voi saada täytettä osallistumalla toimintaan. Lapsien kautta tulee uusia verkostoja johon perheet kuuluvat ja avoin päiväkotitoiminta on juuri sellainen hetken aikaa joidenkin kohdalla. Toivottavaahan olisi, että perheet saisivat toiminnasta myös uusia sosiaalisia verkostoja, joista he saisivat tukea arkeen. Perheille, jotka muuttavat uuteen kaupunkiin on avoin päiväkotitoiminta hyvä paikka tutustua toisiin lapsiperheisiin.

Vastaajat jotka olivat palaamassa työelämään, toivoivat iltaperhekerhoa. Olisi paikka jossa tavata muita lapsiperheitä. Tämänkaltaista toimintaa olisi jatkumoa avoimella päiväkotitoiminnalla, siihen voisi osallistua myös perheet joiden lapset ovat päivähoitossa.

10 YHTEENVETO

Kun mietitään minkälaiset perheet käyttävät avoimen päiväkodin palveluita, nousi aineistosta esille perhekoon merkitys. Valtaosalla kävijöistä oli kaksi tai useampi lasta. Kun kotona olevalla vanhemmalla on useampi lapsi hoidettavana, voi tulla tunne, että vanhemmat lapset tarvitsevat seuraa ja virikkeitä. Aika kuluu helposti pienempien hoidossa ja virikkeiden järjestäminen muille lapsille ei ole niin helppoa. Vanhemmat, jotka ovat olleet kotona jo useamman vuoden lasten kanssa voi-

vat tuntea tarvitsevansa enemmän aikuiskontakteja kuin esikoistaan hoitavat vanhemmat. Tosin voisi olettaa, että perheet, joissa on ensimmäinen lapsi tarvitsisivat tukea uusiin asioihin ja vertaistukea.

Tutkimukseen ei osallistunut montaa nuorta äitiä. Heräsi kysymys, miten nuoret äidit saavat tukensa, tuleeko se neuvolasta, omilta vanhemmilta tai ystäväpiiristä. Käyttäjistä suurin osa oli yli 26-vuotta, onko nuorempien vaikea osallistua toimintaan ja kokevatko he olevansa erilaisia äitejä. Osa vastaajista oli yli 35 vuotta, ja osalla sen ikäisistä vastaajista oli jo vanhempia lapsia, jotka olivat kouluikäisiä. He hakivat seuraa kotona olevalle pienelle lapselle, he itse eivät kokeneet tärkeäksi aikuisten seuraa. Esille nousee erittäin erilaisia syitä osallistua. Tämä tulee haasteeksi toiminnan tuottajille, kuinka saada kaikenikäiset osallistumaan ja miten heille pystyy tarjoamaan juuri heidän tarvitsemaansa toimintaa. Toiminnan suunnittelun kannalta voisi olla hedelmällistä tiedustella aika ajoin käyttäjiltä minkä takia he ovat osallistuneet toimintaan. Tässä yhteydessä olisi myös hyvä tiedustella onko heillä tarve saada tukea tai apua johonkin elämä osa-alueeseen. Varhainen puuttuminen jo tämänkaltaisessa toiminnassa tulisi muistaa. Jokaisen lasten parissa työskentelevän tulee muistaa velvollisuus tarjota apua perheelle. Pehmein keinoin voi olla helpompi saada perheet hakemaan apua.

Mediassa on ollut paljon keskustelua uusavuttomuudessa nuorten kohdalla. Kuinka hyvin nuoria perheitä voidaan valmentaa vauvan tuloon ja miten heille voidaan saada apua synnytyksen jälkeen. Perhetyö ja kotiapu voivat olla tukemassa mutta olisi hyvä jos perheet hakisivat myös tukea ja loisivat verkostoja myös kodin ulkopuolelle. Muilta vanhemmilta saadut käytännön neuvot ovat usein hyvin arkipäivä läheisiä ja siksi helppoja soveltaa omaan arkeen, kynnys kysyä voi olla pienempi kuin ammatti-ihmiseltä.

Kaikkien vastaajien perheessä oli kaksi aikuista. Kokonaiskuvaksi nousee, että osallistujien joukossa ei ole yhtään yksihuoltajaa. Tämä nousi herättävänä asiana esille, koska yksinhuoltajuus on kuitenkin hyvin yleistä tänä päivänä. Kokevatko vanhemmat, jotka ovat yksinhuoltajia sen kiusallisena asiana jos osallistujista kaikki on parisuhteessa eläviä. Yksinhuoltajien arjen ongelmat voivat olla erilaisia

kuin muilla. He eivät kenties koe olevansa tasavertaisia. Yksinhuoltajilla voi olla erilaisen vertaistuen tarve. Arjessa selviytymiseen voi tarvita hyvin erilaista tukea. Tarve voi olla paljon konkreettisempi kuin perheessä jossa on kaksi aikuista.

Tiedon toiminnasta oli hyvin moni saanut tuttavalta tai neuvolasta. Tehokkaana tiedotusvälineenä toimivat ihmisten väliset keskustelut. Tämä myös osoittaa, että käyttäjät ovat tyytyväisiä saamaansa palveluun ja avoimen päiväkodin toimintaan. Kun toiminta on jatkunut jo muutaman vuoden on selvää että, aina jää käyttäjiä pois ja uusia käyttäjiä tulee. Tässä jatkumossa tehokkaana tiedon välittäjän toimii neuvola. Heinolassa lapsiperheiden palvelut keskitetään yksiin tiloihin. Avoimen päiväkodin mainostamiseen ja markkinointiin voisi miettiä uusia kanavia. On tärkeä tuoda esille tämänkaltaisia palveluita lapsiperheille. Media näkyvyys on yksi keino hankkia uusia käyttäjiä, ilmoitukset ja lehtijutut jotka kertovat toiminnasta laajemmin.

Tällä hetkellä Heinolassa on kaksi toimintapäivää, tavoittaisiko toiminta enemmän käyttäjiä jos toimintaa olisi useampana päivänä. Nyt vastauksista nousi selkeästi esille se, että käyttäjät eivät miellä Elämäkaaritalon ja Vanamon toimintaa yhteiseksi. Vanamoon toivottiin lisää käyntipäiviä ja esille nousi miten paljon merkitsee, että vanhemmat voivat lämmittää omia eväitä. Vanamon tilat koettiin muuntuvammiksi. Keskusteluissani avoimen päiväkodin ohjaajan kanssa tuli myös esille, että yksiköissä käy eri ihmiset. Joukossa oli vain muutamia jotka käyttivät molempia päiviä hyödyksi. Alueellisesti tilat ovat eripuolilla kaupunkia ja tämä on varmasti yksi syy miksi käyttäjät eivät käytä niin tehokkaasti molempia päiviä. Elämäkaaritalolla toimivan päiväkodin toiminta näkyy myös avoimen päiväkodin toiminnassa. Päiväkoti osallistuu jonkin verran toimintaan, esimerkiksi liikuntapahtumiin. Toiminnan ohessa vanhemmat ja lapset pääsevät näkemään päiväkodin toimintaa. Se tulisi nähdä voimavarana molemmille, päiväkodille ja avoimen päiväkodille. On hienoa, että toimintaa voidaan järjestää päiväkodin yhteydessä. Tilojen hyödyntäminen ja tehokas käyttö on taloudellista ja samalla voidaan jakaa ammattitaitoa työntekijöiden välillä.

Sytä miksi perheet olivat lähteneet mukaan toimintaan, oli monia. Tärkeimmäksi nousi kuitenkin vanhempien kaipaama aikuisseura. Kotona lasten kanssa oleminen on hyvin erilaista kuin työelämä. Se sitoo vahvasti kiinni perheeseen, eikä tarjoa kirjoittajaan vapauksia tai vaihtelua. Sosiaaliset kontaktit ovat jaksamisen kannalta tärkeitä. Osallistumisesta tulee voimaannuttava kokemus ja jaksaa taas kotielämää kun saa jakaa asioita toisten kanssa.

Toinen tärkeä asia oli, lapsille tarjottava ohjelma. Lapset saivat osallistua ohjattuun toimintaan ja se mahdollisesti oli jotain erilaista kuin kotona. Toisten lasten seura oli myös tärkeää, lapsille muodostuu mahdollisuuksia luoda omia sosiaalisia verkostoja. Osallistuminen on myös lapselle vaihtelua arkeen. Erilaiset kokemukset kasvattavat lapsen luovuutta. Lapsi oppii ryhmässä toimimalla joustamaan ja ryhmätyöskentelytapoja. Avoimessa päiväkodissa lapselle tulee myös mahdollisuus hiukan ottaa etäisyyttä vanhempiin ja oppia toimimaan yksilönä.

Leikkipuistoissa näkee muita vanhempia mutta, sitä ei nähty riittävänä. Vanhemmat kaipasivat paikkaa minne mennä, tulee kuuluvuuden tunne kun on kodin ulkopuolella paikka jonne mennä. Käydessäni Vanamon avoimessa päiväkodissa oli siellä ihmisiä, jotka keskustelivat aktiivisesti toistensa kanssa, samalla kun lapset leikkivät. Tuli tunne, että heillä on paljon asiaa toisilleen ja he ovat iloisia siitä, että joku kuuntelee. Eräs osallistui avoimen päiväkodin toimintaan, koska kotona oli tylsää. Kotona olemiseen tarvitaan vaihtelua, sen avulla jaksaa mennä eteenpäin. Jos mietitään vanhempien jaksamisen lisäämistä, voidaan siihen vaikuttaa hyvin pienillä asioilla. Se, että he pääsevät keskustelemaan toisten kanssa ja on paikka missä tavata. Toiminnan ohessa vanhemmat kokevat saavansa vertaistukea. Sen merkitys jaksamiselle arjessa on merkittävä. Vanhempien jaksaminen lisääntyy ja perheessä säilyy tasapaino. Perhekeskuksen ennaltaehkäisevätyön työn merkitys lapsiperheiden jaksamisen kannalta on tärkeää. Kaikenikäisillä vanhemmilla tulee tarvetta jakaa asioita ja saada vastauksia asioihin jotka eivät ole tuttuja entuudestaan. On helpompi lähestyä toista vanhempaa ja yhdessä miettiä miten erilaisissa tilanteissa voisi toimia. Avoimen päiväkodin toiminnan yhteydessä on mahdollisuus tavata työntekijöitä jotka työskentelevät perheiden kanssa. Heidän läsnäolonsa voi edesauttaa helpompaan lähestymiseen. Vanhempien itsensä esille

nostama käsite vertaistuki kuvastaa jo, sitä miten tärkeänä he sen kokevat. On helpottava huomata ettei kamppaile yksin arjessa, että tukea saa säännöllisesti ja lisäksi on saatavilla ammattiapua. Lasten hoito kotona ei ole helppoa vaan se vaatii tukea ympäröivältä yhteisöltä. Jos tukiverkot eivät ole vahvoja voidaan tukea ja jaksamisen tukemiseen tarvita ulkopuolista apua. Sitä voidaan tarjota näinkin toiminnan ohessa, kunhan se vain huomioidaan. Toiminnan ohessa tulee vertaistukea mutta myös uusia yhteisöjä voi muodostua. Kaikki kuuluvat johonkin yhteisöön, aikaisemmin ne olivat työhön tai muuhun kodin ulkopuoliseen liittyvää. Lapsiperheillä ne ovat yleensä paljon lapsiin liittyviä yhteisöjä. Vanhempi, joka on kotona voi kokea kuulumattomuutta ollessaan kotona lasten kanssa. Muiden seura ja samanlaiset elämäntilanteet luovat yhteisön.

Vanhemmat voivat olla aktiivisena vaikuttamassa toimintaa ja olla osallisia. Heille tulee onnistumisen kokemuksia ja sitä kautta voimaantumista. Pienetkin voimaantumisen kokemukset voivat kantaa pitkälle ja olla kantava voimavara arjessa. Pienenkin yhteisön myötä voi tulla uusia sosiaalisia verkostoja tai jopa ystävyys-suhteita. Yhteisöllisyyden merkitystä on uudelleen tuotu esille. Ennen vanhaan oli vahvoja yhteisöjä jotka kaikki osallistuivat lasten kasvattamiseen. Nyt vastuu lapsista ja heidän tekemisistään on vain vanhemmilla. Harva uskaltaa puuttua lasten tekemisiin ja koetaan, ettei ole velvollisuutta ohjata toisia lapsia. Lapsille tulisi kuitenkin opettaa, että kaikkien tekemiset vaikuttavat kaikkeen ja juuri yhteisöllisen ajattelun avulla voidaan tähän päästä. On tervettä avustaa toisia jos siihen on mahdollisuus, silloin voi myös itse olettaa saavansa apua kun sitä tarvitsee. Yhteisöllisyydessä muistetaan yhteinen tavoite jonka vuoksi tehdään työtä. Tavoitteena avoimessa päiväkodissa voisi nähdä perheiden jaksamisen lisääntymisen, ennaltaehkäisevän perhetyön ja lasten pedagoginen toiminta.

Osallisuus on myös tämän päivän yhteiskunnassa vähentynyt. Monet palvelut tarjotaan niin valmiina, ettei käyttäjillä ole tarvetta muuta kuin olla mukana. He ovat passiivisia toimijoita kun heistä voisi saada aktiivisia osallistujia. Perheiden kiireiset aikataulut vähentävät heidän haluaan osallistua, tehdään vain pakollinen. Kun heille tarjotaan jotain, josta he itsekkin voivat saada positiivisia kokemuksia on motivaatio olla aktiivinen suurempi. Kuitenkin tulee muistaa, että jokainen ihmi-

nen osallistuu oman persoonansa mukaan, kukaan ei halua poistua omalta mukavuus alueelta. Lapsia osallistetaan toimintaa mukaan erilaisin menetelmin. Avoimessa varhaiskasvatuksessa on mahdollisuuksia moneen ja vanhempien aktiivisella osallistumisella voidaan luoda toimiva yhteisö joka tuottaa toiminnallista, osallistavaa ja yhteisöllistä toimintaa.

LÄHTEET

- Alila, K., Portel, T. 2008. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen. Avointen varhaiskasvatuspalveluiden nykytila ja kehittämistarpeet 2007. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:14. Helsingin Yliopisto.
- Filander, K. 2007. Sosiaalipedagogiikan uusi ajankohtaisuus? Teoksessa Hoikkala, T., Sell, A.(toim.) 2007. Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 76. Helsinki. Hakapaino Oy.
- Haapamäki, J., Kaipio, K., Keskinen, S., Uusitalo, I., Kouksa, M. 2000. Yhteisökasvattaa. Päivähoito oppimis- ja kasvatusympäristönä. Tampere. Tammer- Paino Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2006. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy.
- Heinolan kaupunki. 2010 Päivähoito. Heinola (viitattu 20.1.2010) Saatavissa: <http://www.heinola.fi/FIN/Palvelut/Paivahoito/paivahoito.htm>
- Helminen, J.(toim.) 2006. Elämä koettelee, tuki kannattelee: sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus
- Heinolan seurakunta. 2010 Lapset ja perheet.(viitattu 21.1.2010) Saatavissa: http://www.heinolanseurakunta.fi/fin/osallistu/lapset_ja_perheet_/?id=10
- Horelli, L., Haikkola, L., Sotkasiira, T. 2007. Vaikuttava osallistuminen ja verkostoilta. Teoksessa Hoikkala, T., Sell, A.(toim.) 2007. Nuorisotyötä on tehtävä.

Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 76. Helsinki. Hakapaino Oy. 218-232.

Hämäläinen, J.2005. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Kopijyvä Kuopio.

Karila, K., Nummenmaa, A. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteenä päiväkotia. Juva: WS Bookwell Oy.

Kurki, L. 2001. Sosiaalipedagoginen näkökulma varhaiskasvatukseen. Teoksesta Karila, K., Kinos, J., Virtanen, J.(toim.) 2001. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus

Koivunen, L. 2009. Hyvä päivähoito: työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus

Laine, K., Neitola, M. 2002. Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä. Suomen kasvatustieteellinen seura. Turku: Painosalama Oy

Malinen, A., Nieminen, K. Vertaistuki voimavarana. 2000. Invaliidiliiton julkaisusarja R. 7. 2000 Helsinki: Invapaino

Mäkilä, K. Proomu alueellinen perhe- ja kehittämiskeskushanke 2006-2008. Lopurapotti. Heinola 2008.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisia linjauksia. 2002. Sosiaali- ja terveysministeriö 2002 julkaisu 9.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi

Nylund, M. Vertaistuen monet kasvot - ryhmistä verkostoihin. Virtaa vertaistuen verkostoihin - seminaari. Luento materiaali 23.9.2008 Tampere. Saatavissa:

www.kansalaisareena.fi/vvv2008nylund.ppt

Perhe-hanke. Perhepalvelujen kumppanuusohjelma. 2005. Sosiaali- ja terveysministeriö 2005:4.

Puhakka, J., Selkee, J. 2003. Hyvän elämän alku kunnallisessa palvelutuotannossa. Helsinki. Suomen kuntaliitto.

Ranne, K., Sankari, A., Rouhiainen-Valo, T., Ruusunen, T. 2005. Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Pori. Satakunnan ammattikorkeakoulu. SPOY Satakunnan painotuote Oy. Kokemäki.

Rytkönen, M. 2008. Askel kohti yhteisöllisyyttä. Savon Sanomat mielipide.(viitattu 31.1.2010) Saatavissa:

<http://www.savonsanomat.fi/mielipide/mielipidekirjoitukset/askel-kohti-yhteis%C3%B6llisytt%C3%A4/266967>

Saarin, E. 2004. Avoin päiväkotito on lapsiperheiden monipuolinen palvelupaikka. Sosiaaliturva 17/04, 8-9.

Tilastokeskus, syntyvyys korkein 40 vuoteen. Saatavissa:

http://www.stat.fi/til/synt/2009/synt_2009_2010-04-15_tie_001.fi.html

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi

Tutkimusmenetelmät ja tutkimusaineistot 2010. Saatavissa:

<http://www.valt.helsinki.fi/staff/psaukon/tutkielma/Tutkimusmenetelmat.html>

Vaitti, L. Vertaansa vailla -projekti 2005-2007. Lähtökohtia Kehitysvammaisten Tukiliiton vertaistuki projektiin.(viitattu 21.1.2010) Saatavissa:

<http://74.125.77.132/search?q=cache:9Mv11Hwl5r8J:www.kvtl.fi/julkaisut/11812>

[87505lahtokohtia_vertaistukiporjektiin.rtf+voimaantuminen+perheet&cd=8&hl=fi&ct=clnk&gl=fi](#)

[https://webapps.jyu.fi/koppa/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus](#)

LIITTEET

LIITE 1

12.3.2010

HEI!

Olen Lahden ammattikorkeakoulun aikuisopiskelija ja valmistun sosionomiksi. Teen opinnäytetyötäni Heinolan kaupungille ja Silta-hankkeelle. Tutkin avointa päiväkotitoimintaa Heinolassa. Tutkimuksen lopputuloksia käytetään Silta-hankkeen loppuarvioinnissa ja se tuo myös esille käyttäjäkunnan näkemyksen toiminnasta Heinolan kaupungille.

Toivonkin, että löytäisit hetken aikaa, jolloin voisit vastata kysymyslomakkeeseen.

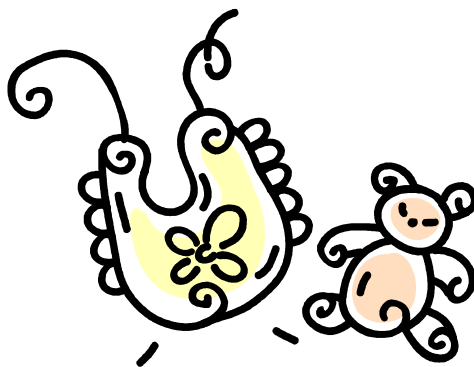
Kysymyslomakkeet palautetaan nimettömänä suljetuissa kuorissa. Vastauksia käytetään vain tähän opinnäytetyöhön ja vastaukset hävitetään analysoinnin jälkeen.

Kristiina Laitinen

Lahden ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalanlaitos

SOS06A

LIITE 2

1 TAUSTATIEDOT

Perheen koko

Lapsia _____

Aikuisia _____

Vastaajan ikä

☐ alle 25☐ 26-35☐ yli 35

1. PALVELUNKÄYTTÖ

Mistä sait tiedon avoimesta päiväkodista?

☐ päiväkodista☐ neuvolasta☐ lehdestä☐ tuttavalta☐ muualta, mistä _____

Mikä sai lähtemään mukaan?

Mikä on tärkeintä avoimen päiväkodin toiminnassa?

Mitä avoimen päiväkodin toiminta tuo teidän perheelle?

Koetko, että voit jakaa kokemuksia arjesta avoimessa päiväkodissa?

Kyllä ☐

Ei ☐

Koetko saavasi muilta avoimen päiväkodin käyttäjiltä tukea omaan arkeesi?

Kyllä ☐

Ei ☐

Kuinka tärkeänä näet keskustelut toisten vanhempien kanssa?

3. TOIMINNAN ARVIOINTIA

Koetko päässeesi osallistumaan toiminnan suunnitteluun?

Kyllä ☐

Ei ☐

Jos vastasit kyllä niin miten _____

Jos vastasit ei niin miksi _____

Vastaako toiminta odotuksiasi?

Kyllä ☐

Ei ☐

Onko toiminta riittävän monipuolista?

Kyllä ☐

Ei ☐

Onko jotain mitä pitäisi olla enemmän tai vähemmän?

4. TULEVAISUUDEN ODOTUKSET

Aiotko jatkossa osallistua avoimen päiväkodin toimintaan?

Kyllä ☐

Ei ☐

Mitä odotat avoimen päiväkodin toiminnalta jatkossa?

KIITOS VASTAUKSESTASI!

LIITE 3

Heinolan kaupunki

1.2.2010

Päivähoidon johtaja

Sirkka Sokka

Kristiina Laitinen

Lahden ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden laitos

Tutkimuslupahakemus

Haen Heinolan kaupungilta / päivähoidolta tutkimuslupaa opinnäytetyöni aineiston hankintaa varten.

Olen Lahden ammattikorkeakoulun aikuisopiskelija. Olen opintojeni loppuvaiheessa ja teen opinnäytetyötä.

Työni käsittelee avointa päiväkotitoimintaa Heinolassa ja sen tarpeellisuutta perheille. Työn tuloksia voidaan käyttää Silta-hankkeen arviointia tehtäessä hyödyksi. Aineiston kerääminen tapahtuu puolistrukturoidulla kysymyslomakkeella, joka palautetaan suljetussa kuoressa. Aineisto kerätään on avoimen päiväkodin toimintatiloissa Elämäkaaritalolla ja Vanamossa.

Opinnäytetyön tekijä

Kristiina Laitinen

p. 040-5116303

Kristiinalaitinen@phnet.fi

Ohjaava opettaja

Tiina Vaara

p. 044-7080763

tiina.vaara@lamk.fi

LIITTEET

Tutkimussuunnitelma

Kristiina Laitinen